ISSN -2583-147X (P), Vol.- 9, Issue No.XII, March 2024
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ପ୍ରେକ୍ଷାପଟରେ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଳ୍ପ

ଚୂଳରାଜ ମେହେର

ଗଳ୍ପ କହିବା ଭିତରେ ମାନବ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇପାରିଥିବା ଗାଳ୍ପିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୋଜ ଦାସ ଅନ୍ୟତମ । ମାନବ ଜୀବନ ସହ ତାଙ୍କ ସଂପର୍କ କେତେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ ଘନିଷ୍ଠ ତାହା ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପରୁ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ଉପଲବ୍ଧି କରିହୁଏ । ଅସହାୟତା, ବ୍ୟଙ୍ଗ-ବିଦ୍ରୁପ ଉହାଡ଼ରେ ମଣିଷ ଜୀବନର ଚରମ ଅସହାୟତା ଓ ତା'ର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଲଘୁ ମଧୁର ବ୍ୟଙ୍ଗର ସମନ୍ୱୟ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରି ଗଢି ତୋଳିଛି । ସେ ମଣିଷକୁ ପ୍ରାଣଭରି ଭଲ ପାଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ମଣିଷ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଫୁଟିଉଠିଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକ ପାଠକ ପ୍ରିୟ ଓ ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇଛି ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱଧର୍ମୀ ଦିଗଟି । ସେଥିରେ ରହିଥିବା ମଣିଷ ମନର ଗୋପନ ରହସ୍ୟ, ଅସହାୟତା, ଆଦିକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ଉନ୍ମୋଚନ କରିଛନ୍ତି ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ୍ତ ପରି ମନେହୁଏ । ତେବେ ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱଧର୍ମୀ ଗଳ୍ପ ରଚନା କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ତାଙ୍କ ସମସ୍ତ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱଧର୍ମୀ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ୍ତ ଓ ବାସ୍ତବ ଭଳି ମନେହୁଏ । ଶିଶୁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କିଶୋର କିଶୋରୀ ତରୁଣ ବୟସର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ପରିଣତ ବୟସର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ଲକ୍ଷଣୀୟ । ଏହି ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବିଶ୍ଳେଷଣ ବେଳେ ମଣିଷର ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବହୁ ଦିଗକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଜୀବନ୍ତ ଭାବରେ ପାଠକ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ ସମସ୍ତ ଚରିତ୍ର ପ୍ରାୟ ଆଭିଜାତ୍ୟ ମଣିଷ ବୃତ୍ତି ବା ପଦପଦବୀ ଭିତ୍ତିରେ ଏମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ବାହ୍ୟ ପରିଚୟ ବା ବିଶେଷତ୍ୱ ଅପେକ୍ଷା ମୌଳିକ ରୂପ ଓ ରୂପାନ୍ତର ଚିତ୍ର ପରିବେଷଣ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହୋଇଛି । ମଣିଷର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଚିନ୍ତା ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚେତନାର ଏକ ଭଗ୍ନାଂଶ । ଏହା ସ୍ଥିର ନୁହେଁ, ସର୍ବଦା ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ । ପ୍ରକୃତରେ ଯେ ଦ୍ରଷ୍ଟା ବା ଯାହାଠାରେ ଅନ୍ୟକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଜାଣିବାର ପ୍ରବଳ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଓ ତତ୍‌ଜନିତ ଏକାନ୍ତ ନିଷ୍ଠା ସେହି ମନ ଜଗତର ଅନ୍ଧାରିତା ଦୂର ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ୱତଃ ଭାବାଲୋକ ଦର୍ଶନ କରିପାରେ । ଏହିପରି ଜଣେ ସ୍ରଷ୍ଟା ମାନସ ଥିବା ଗାଳ୍ପିକ ହେଉଛନ୍ତି ମନୋଜ ଦାସ । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ମଣିଷର ମନୋରାଜ୍ୟର ସଂଗୁପ୍ତ ଭାବରାଜି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଶିଶୁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବୃଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନର କଥା ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ସେ ଅନେକ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଗଳ୍ପ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଆଲୋଚନାର ସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତିନୋଟି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ । ଯଥା- ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ତରୁଣ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ପୌଢ଼ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ।

॥ ୧ ॥

ଶିଶୁ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ମାତ୍ରେ ମନରେ ଜାତ ହୁଏ ଏକ ଅବୋଧ, ନିଷ୍ପାପ ପୁଣି କୋମଳ ସହାସ୍ୟ ଛୋଟ ପ୍ରାଣଟିଏ । ଏହି ଛୋଟ ପ୍ରାଣ ପାଇଁ ଚରାଚର ସଂସାରର ନିୟମ, ନୀତି, ବ୍ୟବସ୍ଥା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଅପ୍ରାସଂଗିକ । ସେ ବେଶ୍ ଖୁସି ରହେ ଗୋଟେ ଟିକି ଦୁନିଆ ଭିତରେ ଯାହା ତା'ର ଏକାନ୍ତ ନିଜସ୍ୱ । ସେଠି କେବଳ ସେ ଆଉ ତା'ର ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କର ସତ୍ତା ନିହିତ । ଶିଶୁର ସୁଧାମୟ ହାସ୍ୟ, ଦରୋଟି କଥା, ସ୍ନିଗ୍ଧ ଚପଳ ଚାହାଣି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ଏକ ପୁଲକର ଆବେଗ ଭରି ଦେଇଥାଏ । ଏହି ଶିଶୁପ୍ରାଣ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ଏକ ଆବେଦନ, କିଛି ଆକାଂକ୍ଷା, କିଛି ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ଆଶା, ଏଭଳି ଏକ ଆତ୍ମୀୟର ସାନ୍ନିଧ ଯାହାଠାରେ ସେ ମେଲିଦେବ ତା'ର ଅଝଟପଣିଆ ଆଉ

ଭଲପାଇବା । ଏଇ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଅନେକ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରନ୍ତି ଭଲପାଆନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମନୋଜ ଦାସ କହନ୍ତି– "ଶିଶୁ କନ୍ୟାଟିଏ ଭିତରେ ମୁଁ ଖାଲି ଶିଶୁର ସମସ୍ତ ଗୌରବ ଦେଖେ ନାହିଁ ଅଧିକନ୍ତୁ ଦେଖିଥାଏ ଏକ ସହଜାତ ମାତୃତ୍ୱର ସ୍ନେହ ସ୍ନିଗ୍ଧ ଝଲକ ।" (ବାରିକ ଡ଼. କବିତା– 'ଶହେ ବର୍ଷର ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଏକ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ)

ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଅନେକ ଗଳ୍ପରେ ଏହି କୋମଳପ୍ରାଣର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । କେତେବେଳେ ଶିଶୁ ମନର ସଂଗୋପନ କଥାକୁ ଗଳ୍ପ ଉହାଡ଼ରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ତ କେତେବେଳେ ଚେତନ ସ୍ତରରେ ଉଠୁଥିବା ଅବବୋଧ ପ୍ରଶ୍ନ, ଅନୁଭୂତି, ଆଉ ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପରଶି ଦିଅନ୍ତି ପାଠକ ଆଗରେ । ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଅନେକ ଗଳ୍ପ ରହିଛି ଯାହାକୁ ଏହି ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦିଗରୁ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ତାଙ୍କର କେତେକ ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୈନ୍ଦ୍ରିକ ଗଳ୍ପକୁ ପ୍ରମୁଖ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କାଯାଇପାରେ ।

ବାଲ୍ୟ ସ୍ମୃତିର ନିଚ୍ଛକ ବାହକ : ଅପହୃତ ଟୋପିର ରହସ୍ୟ :

ଏହି ଗଳ୍ପଟି 'ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ କଥା ଓ କାହାଣୀ' ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଅଛି । ଏଥିରେ ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର ରାଜନୀତି ଜଗତର ଚିତ୍ର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ଗଳ୍ପର ବର୍ଣ୍ଣନାଟି (PoV) ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣନାଶୈଳୀରେ (1st Person Narration Style) ରଚନା କରାଯାଇଛି । ଗାଳ୍ପିକ ଏଠାରେ ନିଜର ବାଲ୍ୟକାଳର ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଘଟଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଗଳ୍ପରେ ଲେଖକ ନିଜେ ଶିଶୁ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ । ଗଳ୍ପରେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଶିଶୁ ମନରେ କେତେ କ'ଣ ନୂଆ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଙ୍କି ମାରିଛି । ଯେପରି ମନ୍ତ୍ରୀ ଖାଏ କ'ଣ ? ଭାବେ କ'ଣ ? ଶୁଏ ନା ନାହିଁ ? ତା ପେଟ କାମୁଡ଼େ ନା ନାହିଁ ? ଏମିତି କେତେ କ'ଣ ପ୍ରଶ୍ନ ତା' ମନରେ ଉଭା ହୋଇଛି । ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟଙ୍କ ଆଗମନର ଖବର ଜାଣିବା ପରେ ଯେଉଁ ସୁକୁମାର ଶିଶୁ ମନରେ ଅବୋଧ ପ୍ରଶ୍ନ ସବୁ ତା'ର ଚେତନା ସ୍ତରରେ ଜାତ ହୁଏ, ତାହା ଗାଳ୍ପିକ ସଫଳ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଶିଶୁ ପ୍ରାଣରେ ଗାଳ୍ପିକ ନିଜର ନିରାଶାକୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । କାରଣ ସେ ଗ୍ରାମର ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କ ପରି ଗାଳ୍ପିକ ନିଜକୁ ଶିଙ୍ଘାଣୀ ନାକିଆ, ପିଳେହି ପେଟିଆ, ଅଧାଲଙ୍ଗୁଳି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି ଅଥଚ ଅତିଥି ମନ୍ତ୍ରୀଜଣକର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ, ପୁରୁଷତ୍ୱ, ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ କଳନା ବାହାରେ । ଅବଶ୍ୟ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ଏଭଳି ଜଣେ ବିରାଟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ମଣିଷ ସମ୍ପର୍କରେ ମୋହମୁକ୍ତି ଘଟିଲା ଯେବେ ସେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେକୌଣସି ମରଜୀବ ଭଳି ମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରନ୍ତି । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରିୟ ମାଙ୍କଡ଼ଟି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଟୋପିକୁ ନେଇଯାଏ ସେ ସମୟରେ ସେଠି ଗାଳ୍ପିକ ଉପସ୍ଥିତ ଥାଆନ୍ତି । ଏଠି ଶିଶୁ ମନର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ଗାଳ୍ପିକ ଚିନ୍ତା କରି ପାରିନାହାନ୍ତି ଯେ ଟୋପି ବଡ଼ ନା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ବଡ଼ । ପୁଣି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଝାଣ୍ଟୁ ମାଙ୍କଡ଼ଟି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅପହୃତ ଟୋପିକୁ ଧରି ଧୀରେ ଧୀରେ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଥିବାର ଦେଖି ଝାଣ୍ଟୁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ନହେଉ ବୋଲି ତୀବ୍ର ଭାବରେ କାମନା କରିଛନ୍ତି । ଏହାପରେ ଟୋପିର ଅପହୃତ ରହସ୍ୟକୁ ଗୁପ୍ତ ରଖିବା ପାଇଁ ମହାରଣାବାବୁ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି ସତ କିନ୍ତୁ ଖବର ଜାଣିବା ପରେ ତାଙ୍କ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଚି ତାହା ମହାରଣାବାବୁ ନିଜ ଝାଳ ଦ୍ୱାରା ସୂଚାଉ ଥା'ନ୍ତି । ଏହାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଶିଶୁ ମନରେ ହାସ୍ୟ ଢଙ୍ଗରେ ତରଳି ତରଳି ଶୀଘ୍ର ଶେଷ ହୋଇଯାଉଥିବା ଆଇସ୍କ୍ରିମ୍ ଡାଙ୍ଗ ସହ ତୁଳନା କରିଛନ୍ତି । ଟୋପି ଚୋରକୁ କି ଦଣ୍ଡ ମିଳିବ ? ସେ ଟୋପି ଯିଏ ପିନ୍ଧିବ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଯିବ ସେ ସମସ୍ତ ବକ୍ତବ୍ୟରେ ଶିଶୁ ପ୍ରାଣର ଅବୋଧତାକୁ ହିଁ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଅବୋଧ ଶିଶୁର ଧାରଣା କେତେବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଏ ସେ ନିଜେ ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଶିଶୁ ଟୋପିର ରହସ୍ୟକୁ ନେଇ ଏତେ ଚିନ୍ତିନ୍ତ ହୋଇପାରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମହାରଣାଙ୍କର ଭାଣିଜୀ ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧାଇବା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଏତେ ଗଭୀର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମନେହୁଏ । ଶିଶୁ ମନରେ ସତ ଓ ମିଛ କହିବାକୁ ନେଇ ଏକ ବଡ଼ କଳ୍ପନା ଚାଲେ । ଯେତେବେଳେ ସଭା ଆଗରେ ମହାରଣାବାବୁ ଟୋପି ଚୋରିକୁ ନେଇ ମିଛ କହିଛନ୍ତି ସେତେବେଳଠୁ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ଧାରଣା ପଶିଛି ଯେ ମହାରଣାବାବୁ ଆଉ ସତ୍ୟବାଦୀ ନୁହନ୍ତି । ଏତେସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଯିବା ପରେ ବି ଚୋରଟି ଯାହାର ନାମ ଝାଣ୍ଟୁ ସେ ଯେ ଗୋଟିଏ ମାଙ୍କଡ଼ ତାହାକୁ ଗୁପ୍ତ ରଖିବାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଶିଶୁ ମାନସିକତା ରହିଛି ତାହା ନିଃସଂଦେହ କୁହାଯାଇପାରେ ।

ବାସ୍ତବରେ ଉକ୍ତ ଗାଳ୍ପଟି ଏକ ସାର୍ଥକ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଗଳ୍ପ । ଏଥିରେ ଶିଶୁ ମନର ଉଦବେଗ, ପ୍ରଶ୍ନ, ଚିନ୍ତନ ଏକ ହାସ୍ୟ ଓ ଭାବଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଉଭୟର ସମନ୍ୱୟରେ ସଫଳ ଭାବରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଫ ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପ ସମ୍ପର୍କରେ ସମାଲୋଚକ ଜ୍ଞାନରଂଜନ ଦାଶ କହନ୍ତି, "ଏକ ହିଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହସିବା ପୁଣି କାନ୍ଦିବା ଏବଂ ହଠାତ୍ ପାଠକକୁ ନିର୍ବାକ୍ କରାଇ ଛାଡ଼ିବା । ଏହି ଅବବୋଧରେ

ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଗଳ୍ପ ଏକ ରହସ୍ୟ । ଆଉ ଅପହୃତ ଟୋପିର ରହସ୍ୟ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ସମସ୍ତ କଥା ରହସ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ ।"(ସିଂହ ବିଜୟାନନ୍ଦ, ପୃଷ୍ଟି ସୁନୀଲ କୁମାର- ମନୋଜ୍ଞ ମନୋଜ ଗଳ୍ପମାଳା, ପୃ- ୨୨୭)

ଦୀର୍ଘ ଅପେକ୍ଷାର ମୌନବିରତି: ଶେଷ ବସନ୍ତର ଚିଠି :

'ଶେଷ ବସନ୍ତର ଚିଠି' ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନଟି ୧୯୭୬ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ 'ଶେଷ ବସନ୍ତର ଚିଠି' ଗଳ୍ପଟି ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଳ୍ପ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଏହା 'ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ କଥା ଓ କାହାଣୀ' ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନିତ । ଏହି ଗଳ୍ପଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀରେ ଲିଖିତ । ଗଳ୍ପର ଆକର୍ଷଣ ହେଉଛନ୍ତି ଦୁଇଜଣ ଚରିତ୍ର । ଜଣେ ହେଲେ ସାଇନ୍ସ କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିବା ଜଣେ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଟିକି ଝିଅ ରୀନା । ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଛି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ନାହିଁ କେବଳ ଗୋଟେ ସମ୍ପର୍କର ଚାହାଣୀ ମାତ୍ର । ଜଣେ ଶିଶୁକନ୍ୟାର ପ୍ରତ୍ୟାଶା ଓ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଏହାକୁ ଏକ ସଫଳ ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଗଳ୍ପରେ ପରିଣତ କରେ । ରଚନାର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଶିଶୁର ମନକୁ ବେଶ୍ ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି ଅଧ୍ୟାପକ ଜଣକ । ଟିକି ଶିଶୁର ମନକୁ ପାଠକ ଆଗରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ବିହଙ୍ଗ ଶାବକଟି ଏକ ସଫଳ ଉପମା ମନେହୁଏ । ସେଇ ଝିଅର ଆଖି ଆଗରେ ପରିବେଶ ଆଦୌ ସ୍ଥିର ନୁହେଁ । ସାମ୍ନାକୁ ତା'ର ରାଜରାସ୍ତା । ତଥାପି ଶିଶୁର ଚେତନକୁ ତାହା ଚଳଚଞ୍ଚଳ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ଏଠି ଟିକିପ୍ରାଣ ଭିତରେ ଅବବୋଧ ନାହିଁ ବରଂ ଅଛି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ଯାହା ତା'ର ଚେତନାରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଛି ଏହା ପାଠକ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରେ । ଏଥିପାଇଁ ପଥରେ ଯାଉଥିବା ଡ୍ରମ୍ ଶବ୍ଦ, ସୁଲଳିତ ବଂଶୀ ସ୍ୱର, ସିନେମାର ବିଜ୍ଞାପନ ଗାଡ଼ି ଆଦିକୁ ଅଣଦେଖା କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ଝିଅଟିର ଏମନ୍ତ ନିତ୍ୟ ସ୍ୱଭାବ ସେହି ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ମନ ଆକର୍ଷଣ କରୁଥାଏ । ଏ ଭିତରେ ଅନେକ ଥର ଝିଅକୁ ଦେଖିବା ପରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଝିଅର ମନୋଦଶା ବୁଝିଛନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାପକ ଦେଖିଛନ୍ତି ଶିଶୁ ପ୍ରାଣର ନିଷ୍କପଟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାଠାରେ ନିଜର ବେଦନାକୁ ଲୁଚେଇବାର କୌଶଳ ନାହିଁ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ତା'ର ମନରେ ଟିକି ପ୍ରାଣଟି ବେଳେବେଳେ ଝଲସି ଉଠୁଛି ଛୋଟ ପକ୍ଷୀଟିଏ ଫୁଲକୁଣ୍ଡ ଦେଇ ତା ସମ୍ମୁଖକୁ ଚାଲି ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ହେଉ କି ପାତି ମାଙ୍କଡ଼ଟି ଜଞ୍ଜିରରୁ ଖସି ଆସି ବାରଣ୍ଡାରେ ବସିବା ସମୟରେ ହେଉ । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ମନେହୁଏ ଯେପରି ସେ ହସ ଟିକକ ଉଭେଇ ଯାଏ ଝିଅଟି ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଲା ପରେ । ଅଧ୍ୟାପକ ସାଢ଼େ ଦଶଟାରୁ ଏଗାର ଭିତରେ ଝିଅଟି ଭିତରେ ଏକ ଅଭୁତପୂର୍ବ ଚଂଚଳ ଦେଖନ୍ତି ଯେତେବେଳେ ସେ ରାସ୍ତା ଦେଇ ପୋଷ୍ଟମ୍ୟାନ୍ ଆସୁଥାଏ । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜଣାପଡେ ଝିଅଟି ତା ମା'ର ଚିଠିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥାଏ । ଏ ଭିତରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ଯେ ଝିଅଟି ତାଙ୍କୁ କ'ଣ ଗୋଟେ ପଚାରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଯେଉଁଥିରେ ତା'ର ସମ୍ଭବବୋଧ ତାକୁ ବାଧା ଦେଉଥାଏ । ପରେ ଦରୁଆନଟି ଯେତେବେଳେ ଚିଠିଟି ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଆଣି ଦିଏ ସେତେବେଳେ ସେ ବୁଝିପାରନ୍ତି ସେ ଝିଅଟି କ'ଣ ପଚାରିବାକୁ ଚାହୁଥିଲା ଏବଂ କାହିଁକି କିଛି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଉଭୟେ ଘନିଷ୍ଠ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଉଭୟେ ନିଜର ମାଆଠୁ ଦୂରରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷାରେ ଅଛନ୍ତି । ଝିଅର ଟିକି ମନ ବୁଝିସାରିଛି ଯେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ପାଖକୁ ବି କେବେ ଚିଠି ଆସେ ନାହିଁ । ଏଇ ଟିକି ଝିଅ ଭିତରେ ଯେ ଏତେ ମାତୃତ୍ୱ ଭରି ରହିଛି ତାହା ପୁଣି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଅବଗତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଏହି ଗଳ୍ପରେ ଶିଶୁ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ମାତୃସୁଲଭ ଗୁଣଟି ପାଠକଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଶିଶୁ ମନର ବେଦନା ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି ମନରେ ମଧ୍ୟ କିପରି ଏକ ଆତ୍ମୀୟ ଶିହରଣ ସୃଷ୍ଟି କରି ଦେଇପାରେ ତାହା ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ । ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଏହି ମନୋଜ୍ଞ ଗଳ୍ପ ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରତିଭା ଶତପଥିଙ୍କ ଉକ୍ତି ବେଶ୍ ପ୍ରଣିଧାନ ଯୋଗ୍ୟ । "କେତେ ଦିନ ତଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତକାର ନେବା ଅବସରରେ ସେ କହିଥିଲେ, 'ନାରୀର ମାତୃ ରୂପଟି ତାଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ' । ସେଥିପାଇଁ ବୋଧେ ଶିଶୁକନ୍ୟା ଓ ମାତା'ର ସମ୍ପର୍କକୁ ବେଦନାର୍ଦ୍ର କରିପାରିଥିଲେ ସେ ।" (ହଁ ମା' ! ଶୋଇଯାଇଛି । ଗଲା ବର୍ଷ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଖେଳ କରୁ କରୁ ଶୂନ୍ୟରୁ ପଡ଼ିଯାଇ ତା'ର ଛାତି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।"

କୁନି ମାନସର ନିର୍ମମ ସଂହାର : ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅଭିସାର :

ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପର ବର୍ଣ୍ଣନା ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଶୈଳୀରେ (3rd Person Omniscient) କରାଯାଇଛି । ଯଦି ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପର ଆଙ୍ଗିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ତେବେ ଏହା ଏକ ଚେତନାପ୍ରବାହ ଧର୍ମୀ (Stream of Consciousness Style) ଗଳ୍ପ ଅଟେ । ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନ, ଚେତନାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଏହାର ଏକ ପ୍ରବାହ ଗଳ୍ପକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରିପାରିଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏକ ଗରିବ ପରିବାରର ଶିଶୁ କନ୍ୟାଟିଏ । ତା'ର ମନ

ଯେତିକି କୋମଳ ସେତିକି ଅବୋଧ ନୁହେଁ, ସେ ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ଭଳି ଚିନ୍ତା କରିପାରେ । ଏଠାରେ ଗାଳ୍ପିକ ଶିଶୁଠାରେ ତା'ର ଶିଶୁ ପ୍ରାଣଟିକୁ ବଜାୟ ରଖି ଏକ ଚିନ୍ତନଶୀଳ ଶିଶୁ କନ୍ୟାର ପରିକଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପ୍ରତ୍ୟାଶାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ମନ୍ଦିରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ତା'ର ବହୁତ ଆଗ୍ରହ । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଓ ଭାଗବାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୂଜାରୀ ଜଣକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସାଜିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପ ଅନୁସାରେ ପୂଜାରୀଙ୍କ ସୁପ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେସେ ମନ୍ଦିରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଛି ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ସହ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ତା'ର ବାର୍ତ୍ତାଳାପ । ଗଳ୍ପର ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଚେତନାର ପ୍ରବାହ । ଶିଶୁ ମନ ସନ୍ଧାନ କରେ ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟକୁ ଯାହାଠାରେ ସେ ତା'ର ସମସ୍ତ ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁଥିବ । ଏଠି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇଁ ଭଗବାନ ହିଁ ସେହି ଆତ୍ମୀୟ । ତା ପାଇଁ ଗାଁ ଠାକୁର ସଜୀବ ଥିଲେ ଯେପରି । ଭଗବାନଠାରେ ତା'ର ଢ଼େର ପ୍ରଶ୍ନ । ଯେପରି ପଣ୍ଡିତ କ'ଣ ରାତିରେ ବି ଏମିତି ମାରେ, ତୁମର ନିଦ କେମିତି ହୁଏ ପ୍ରଭୁ, ଏଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଶିଶୁବୋଧକୁ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଯାଇ ଗାଳ୍ପିକ ତା ମୁହଁରୁ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲ୍ ପଣ୍ଡିତ ବି ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରନ୍ତି । ତା'ହେଲେ କ'ଣ ଏମିତି ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବି ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଯିବ, କିନ୍ତୁ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସଚେତନ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ କରେ ସେ ପଣ୍ଡିତ ନହେଲେ ନହେଉ ପଛକେ ଏମିତି ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ନ ମାରୁ । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଭଗବାନ ପ୍ରତି ସ୍ନେହକୁ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି । ଯିଏ ଶିଶୁ ପାଇଁ ଅତି ଆତ୍ମୀୟ ତା'ଠାରେ ତା'ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଜାହିର କରେ । ଏଠି ଯେତେବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଖିଛି ଗୁଡ଼ାଏ ପାଚିଲା କଦଳୀ, ସେ ତା'ର ଅତି ପ୍ରିୟ ଭାଗବାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କଥା ଚିନ୍ତା କରିଛି । ଏହି ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଦଳୀ ଗଣନା କଲା ବେଳେ ତା'ର ଗଣିତକୁ ନେଇ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ଏକ ଅବୋଧ ଶିଶୁ ପରି ଭଗବାନଠାରେ ନିବେଦନ କରିଛି ଯେ ଗୋଟେ ଏମିତି ଯାଦୁ କରନ୍ତେ ଯେ ଆରଦିନ ସକାଳେ ସମସ୍ତେ ଭୁଲିଯା'ନ୍ତେ କି ଅଙ୍କ ବୋଲି କିଛି ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅପରପକ୍ଷରେ ସେ ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ପରି ଖୁବ୍ ସଚେତନ ହୋଇଯାଏ । ଗଳ୍ପର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଏଭଳି ମନର ସ୍ଥିତିକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେଉଁଠି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦୁଇଟି ମାନସିକତା ନେଇକି ଚିନ୍ତା କରିପାରେ ।

ଗଳ୍ପର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସେଇ ହୀନ ମାନସିକତା ପ୍ରକାଶ୍ୟ । ସେ ପଚାରି କୁହେ ଯେଉଁ ଚୁଙ୍ଗା ଲଗାଇ ତମକୁ ଡାକନ୍ତି ସେଟା କ'ଣ ଭଲ, ମୁଁ ତ ତମକୁ ଏତେ ଆସ୍ତେ ଡାକୁଛି ତାହା ତମେ ବେଶ୍ ଶୁଣି ପାରୁଛ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ପୁଣି କୁହେ ଭଗବାନ୍ ଯଦି ତମକୁ ବଡ଼ପାଟି ସୁଖ ଲାଗୁଥିବ ତା'ହେଲେ ମୋ କଥାରେ ପଡ଼ି ଚୁଙ୍ଗା ଉଠାଇବ ନାହିଁ । ପୁନଶ୍ଚ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ତା'ର ପରିବାରର ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଦର୍ଶାଇଛି ଏବଂ ଅନେକ କଥା କହିଛି । ଏଣୁ ସେ ତା ବାପାକୁ କିଛି ଟଙ୍କା କରାଇ ଦେବାପାଇଁ ନିବେଦନ କରିଛି । ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଛି ଯଦି ଏଥିପାଇଁ ଭଗବାନ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିବେ ତେବେ କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । ପରିବାରର ଅବସ୍ଥାକୁ ଦେଖି ଛୋଟ ଶିଶୁଟି ନିଜର ଫ୍ରକ୍ କିଣିବାର ଇଚ୍ଛାକୁ ଦମନକରି ନିଜ ମାଆକୁ କହିଛି ଯେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁରୁଣା ରଙ୍ଗୀନ୍ ଶାଢୀକୁ ବାହାର କରି ତା ପାଇଁ ଫ୍ରକଟିଏ କରିଦେବ । ଏଠି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଉନ୍ନତ ଚିନ୍ତନଠାରେ ପାଠକ ନିଶ୍ଚୟ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ଭଗବାନଠାରେ ଯଦିଓ ସେ ଅନେକ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଛି ତଥାପି ବର ରୂପରେ ଏତିକି ହିଁ ମାଗିଛି ଯେ ସମସ୍ତେ ଧୀର ଭାବରେ ତାଙ୍କର ଭକ୍ତି କରନ୍ତୁ । ଏଥିରେ ଶିଶୁ ପ୍ରାଣରେ ଥିବା ନିର୍ଲୋଭ ମନକୁ ପାଠକ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରେ । ଏବଂ ମନ୍ଦିର ଛାଡ଼ିଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଭାଗବାନଙ୍କ ଅନୁମତିରେ ଦୁଇଟି କଦଳୀ ନେଇ ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଛି ଯେ ମଝି ମଝିରେ ସେ ଏମିତି ପଣ୍ଡିତ ପୂଜାରୀକୁ ଶୁଆଇ ଦେଉଥିବେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ନିଷ୍ପାପ ଶିଶୁ ମନକୁ କେହି ବୁଝି ନପାରି ତାକୁ ଚୋର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଲେ । ଲୋକଙ୍କ ସଂଯମହୀନ ବାଣୀ ଶେଷକୁ ଶିଶୁଟିର ପ୍ରାଣ ନେଇଗଲା । ଯଦିଓ ପୂଜାରୀ ଜଣକ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଦଣ୍ଡ ପାଇଛନ୍ତି ତଥାପି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ଏଥିରେ ଫେରି ଆସିବ ନାହିଁ ତାହା ପାଠକ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଏକ ଗ୍ଲାନି ଛାଡ଼ିଯାଏ । ଏ ଗଳ୍ପ ଉପରେ ନିଜର ମତାମତ ରଖି ମର୍ମବାଣୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରମୋଦ କୁମାର ମହାନ୍ତି କହନ୍ତି, "ଗପର ପରିଣତି ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ଘଟିଛି ସେଥିରେ ଭୟ ଆସେ । ପୁରୋଦୃଷ୍ଟିହୀନ ନିଜର ଅପରିମାଣଦର୍ଶୀ ବାକ୍ୟ କଥନ ପ୍ରତି ଧିକ୍କାର୍ ଆସେ । ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ଆମଭଳି ସବୁ ବୟସ୍କମାନଙ୍କ ପ୍ରତୀକ । ଅମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଭଳି । ସ୍ନେହହୀନ- ଏପରିକି ସାନ ଶିଶୁଙ୍କ ପ୍ରତି ବି ଆମର ଜିହ୍ୱା ସଂଯମ ନାହିଁ ।" ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଏ ଗପଟିକୁ ପ୍ରଥମେ ପଢି ସାରିଲା ପରେ ସୁସାହିତ୍ୟିକ ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହୁଥିଲେ, "ମନୋଜ ! କାହିଁକି ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ମାରିଦେଲୁ ।" (ସିଂହ ବିଜୟାନନ୍ଦ, ପୃଷ୍ଟି ସୁନୀଲ କୁମାର- ମନୋଜ୍ଞ ମନୋଜ ଗଳ୍ପମାଳା, ପୃ- ୫୧)

ବୟସ୍କ ସମାଜରେ କୁନି ଛୁଆର ବାହାଘର : ସୀତା ପାଇଁ ବର :

ଏହି ଗଳ୍ପଟି 'ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ କଥା ଓ କାହାଣୀ' ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନରୁ ଗୃହୀତ । ଶିଶୁ ସୀତାର ବିଶ୍ୱାସର କେତେ ଯେ ମୂଲ୍ୟ, କେତେ ସତ୍ୟତା ରହିଥିଲା ତାହା ଗଳ୍ପରୁ ହିଁ ଜଣା ପଡ଼ିଥାଏ । ଏଠି ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ଲେଖନୀରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ଏପରି ଏକ ଝିଅ ଯିଏକି ନିଜ ପରିବାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅତି ଗେହ୍ଲା । ନାଁ ତା'ର ସୀତା । ଘଟଣାକ୍ରମେ ଗଳ୍ପର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ବାସନ୍ତୀର ବାହାଘର ନିଶାର୍ଦ୍ଧରେ ସମାପନ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ସମୟକୁ ସୀତା ଶୋଇପଡ଼ିଥିଲା । ଏଣୁ ତା'ର ଶିଶୁ ପ୍ରାଣରେ ଗୋଟେ ଆଶା ବସା ବାନ୍ଧି ବସିଛି ଯେ ସେ ଯେମିତି ହେଲେ ବି ବାହାଘର ଦେଖିବ । କାରଣ ବାହାଘର କ'ଣ ସେ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ତା'ର ପ୍ରବଳ ଅଗ୍ରହ । ସେ ତା'ର ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ଏତେ ଉଚ୍ଚରେ ରଖିଛି ଯେ ନିଜ ବାପାକୁ ବାହା ହେବାପାଇଁ କହିଛି କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ ପ୍ରଥମରୁ ବିବାହିତ ଏହା ଜାଣି ନିଜ ବାପା ଉପରେ ଆହୁରି ଅଭିମାନ କରି ବସିଛି । ଏଠି ଶିଶୁର ଅବୋଧ ମନ ଏକ ଚମତ୍କାର ରୂପ ନେଇଛି । ଏହା କେବଳ ଯେ ସୀତାଠାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ତାହା ନୁହେଁ ବରଂ ଏଠି ପ୍ରତି ପାଠକ ନିଜର କୌଣସି ନା କୌଣସି ବାଲ୍ୟ ସ୍ମୃତିକୁ ମନେ ଯେ ନ ପକାଉଥିବେ ଏକଥା ତ୍ରୁଟିପୁର୍ଣ୍ଣ ମନେହୁଏ । ତଥାପି ତା'ର ଅଭିମାନକୁ ସେ ପ୍ରଶମିତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଛି ଯେ ତା ବାପା ମା ଶୋଇଥିବା ସମୟରେ ବାହା ହୋଇପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ତା' ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବରଟିଏ ଲୋଡ଼ା । ଏଥିପାଇଁ ସେ ପ୍ରଥମେ ଲାଲବାବୁଙ୍କ ରାମ୍ପୁଡା ପୁଅକୁ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସ୍ଥିର କଲା । କିନ୍ତୁ ବାପା ଯେତେବେଳେ କହିଲେ ଯେ ସେ ଧନୀ ଘରର ପୁଅ ଏବଂ ତା ପାଇଁ ବହୁତ ଟଙ୍କା ଦରକାର, ଏଥିରେ ଏକ ସାମାଜିକ ବୈଷମ୍ୟର ଚିତ୍ର ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ରୂପାୟିତ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସୀତାର ନିର୍ବୋଧ ଶିଶୁପ୍ରାଣର ପରିଚୟ ମିଳେ । ସେ ଶିଶୁ ପ୍ରାଣଟି କ'ଣ ବୁଝିବ ଯେ ତା'ର ଗଚ୍ଛିତ ମାତ୍ର ତିନିଟଙ୍କା କିଛି କାମରେ ଆସିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିବାହରେ ଟଙ୍କାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୁଝିଥିଲେ ହେଁ ସେ ଜାଣିପାରି ନଥିଲା ଯେ ପ୍ରଚୁର ଟଙ୍କା ବର ଘରକୁ ଦେବା ପରେ ବି କାହିଁକି ବାସନ୍ତୀର ସ୍ୱାମୀ ତାକୁ ମରାପିଟା କରୁଛି ଆଉ ବାସନ୍ତୀର ନାକ ବି ଫଟାଇ ଦେଇଛି । ଏଠି ଶିଶୁ ମନର ଆଧାରରେ ଏକ ବଡ଼ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ଜେଜେ କହିବା ଅନୁସାରେ ସେ ସ୍ୱୟଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ଏବଂ ସ୍ଥିର କରିଛି କାହାକୁ ନ ଉଠେଇ ସେ ଚୁପଚାପ୍ ବାହା ହୋଇପଡ଼ିବ କିନ୍ତୁ ଅବୋଧ ଶିଶୁଟି ଅଜାଣତରେ ନିଜର ସବୁ ଯୋଜନାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଦେଇଛି । ସେ କହିଛି "ବାବା ! ତୁ ଆଉ ବୋଉ ଭଲକରି ନିଦରେ ଶୋଇବ । ରାତିରେ କେହି ଉଠିବ ନାହିଁ ।" ଏହା ପରେ ସେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଛି ଯେ ସେ କାହାକୁ ନ ଜଣାଇ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇଛି ଆଉ ବାହା ହୋଇଛି । ସେ ଏବେ ନିଜର ଦୁନିଆଁରେ ବିଚରଣ କରୁଛି ଯେଉଁଠି ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ମଣିଷ ଏଠି ତା'ର ବାପା ଆଉ ମା' ବି ଛୋଟ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଭାବନାକୁ ବୁଝି ନ ପାରି ବାପା ମା' ତାକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ତାକୁ ଗମ୍ଭୀର କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହାପରେ ବାସନ୍ତୀର ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଖବର ବିବାହକୁ ନେଇ ତା' ମନରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ସୃଷ୍ଟି କଲା ତାହା ତା'ର ଚାହାଣିରୁ ଜଣାପଡୁଥିଲା । ଏଣୁ ଯେବେ ଦେବବାବୁ ସୀତାର ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ୧୩ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସାମାନ୍ୟ ଅସୁସ୍ଥତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସୀତା ଚାଲିଗଲା । ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପରେ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ଏପରି ଚରିତ୍ର ପରିକଳ୍ପନା ପଛରେ ଗୋଟେ ବଡ଼ ବାସ୍ତବତାକୁ ପାଠକ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ମାନସିକତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ । ଏଥିପାଇଁ ସୀତା ଭଳି ଜଣେ କୁନି ପ୍ରାଣର ଆବେଗଠୁ ବଡ଼ ମାଧ୍ୟମ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ! ଏଣୁ ଏକ ସଫଳ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଗଳ୍ପ ଭାବରେ ଏହି ଗଳ୍ପକୁ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ ଯେଉଁଠି ସୀତାର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବେଶ୍ ଇଙ୍ଗୀତଧର୍ମୀ ହୋଇପାରିଛି ରକ୍ଷଣଶୀଳ ସମାଜ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଆଲୋଚ୍ୟ ଗଳ୍ପମାନଙ୍କରେ ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଯେଉଁ ପ୍ରତିଭାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ, ସେଥିରେ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ସାର୍ଥକତା ଫୁଟିଉଠେ । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରୂପକ ମାଳାରେ ଶିଶୁ ଯେପରି ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ଶୋଭାବର୍ଦ୍ଧକ ରତ୍ନ ସଦୃଶ । ଯାହା ବ୍ୟତିରେକେ ମାଳାର ଶୋଭା ଶ୍ରୀହୀନ । କେଉଁଠି ଗାଳ୍ପିକ ନିଜେ ଶିଶୁ ହୋଇ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଛଳରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ତ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ତାଙ୍କର ଅନୁଭୂତିରୁ ଜନ୍ମ ନିଅନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରୀନା, ସୀତା ଭଳି ଚରିତ୍ର । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଏ ଶିଶୁ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଗମ୍ଭୀର ଓ ଆଶାବାଦୀ ତ କିଏ ଅଲିଅଳି ଗେହ୍ଲା । କେଉଁଠି ସିଏ ସ୍ଥିର ଦ୍ରଷ୍ଟା ତ କେଉଁଠି ସେ ବଖାଣି ଦିଏ ତା'ର ସମସ୍ତ ଅନ୍ତରର କଥା । ଏହିପରି ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ ଆଧାର କରି ରଚିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗଳ୍ପ ହେଉଛି 'ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଦାନବ', 'ଦୂର ନିର୍ଜନ ସୁର', 'ଧୂମ୍ରାଭ ଦିଗନ୍ତ', 'ନତୁଣୀ', 'କୃପାଣ' ଇତ୍ୟାଦି ଯେଉଁଥିରେ ଶିଶୁର କୋମଳ ମାନସିକତା ଫୁଟି ଉଠିଛି ।

॥ ୨ ॥

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ପାଇଁ ଯୌବନ ଏକ ବରଦାନ ସଦୃଶ । ଏହି ସମୟରେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରେ ତା'ର ସମସ୍ତ ଅଭିଳାଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରେ ତା'ର ସମସ୍ତ ଆଶା ଓ ସ୍ୱପ୍ନ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ଚିନ୍ତାଧାରା ସମଧରଣର ହୁଏ ନାହିଁ । ଅସମୟରେ ମଣିଷ ତା'ର ଏହି ତରୁଣ ମାନସିକତାକୁ ନେଇ ଅନେକ ଅମାନୁଷିକ କର୍ମରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ମନରେ କେତେକ ଭୁଲ୍ ଧାରଣା ନେଇ ବସେ ଏବଂ ଏହାର ସଦୁପଯୋଗ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଦୁରୂପଯୋଗ କରି ବସେ । ଏଭଳି ଚିନ୍ତନକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ଅନେକବାର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଏବଂ ପାଠକ ଠାରେ ଏକ ସଚେତନତାର ବାର୍ତ୍ତା ଦେଇ ସଂଯମତାର ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିଆସିଛି । ଏ ଦିଗରେ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ କେତେକ ଗଳ୍ପକୁ ତରୁଣ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ ଯେଉଁଠି ତରୁଣ ମନରେ ସେ କେତେବେଳେ ନିଷ୍ପାପ ପ୍ରେମକୁ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ତ କେଉଁଠି ଯୌବନର ସେଇ କଳା ଇତିହାସକୁ ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ତରୁଣ ବୟସର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଅନ୍ୟ ସବୁ ସ୍ତର ତୁଳନାରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ହେଲେ ହେଁ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଦିଓ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ଜଗତରେ ଏଭଳି ଅନେକ ଗଳ୍ପ ଲେଖା ଯାଇଅଛି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଅନନ୍ୟ । ଗାଳ୍ପିକ ଅଖିଳ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, କିଶୋରୀଚରଣ ଦାସ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଶାନ୍ତନୁ କୁମାର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ତାରୁଣ୍ୟର ନଗ୍ନ ଜାନ୍ତବ କ୍ଷୁଧା ଯେପରି ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି ତାହା ଦିବାଲୋକ ପରି ଜଳ ଜଳ ଦେଖାଯାଇଥାଏ, ସେହିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ। ଯେଉଁ କେତୋଟି ଗଳ୍ପରେ ତରୁଣ ମନଗହନର ଏଇ ଅପ୍ରତିହତ ଯୌନକ୍ଷୁଧା ରୂପାୟିତ ହୋଇଛି ତାହା ଖୁବ ସଂଯମ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ। ମଣିଷର ଏଇ ଆଦିମ ପିପାସାକୁ ଭାଷାର ଆବରଣ ତଳେ ପ୍ରେମର ଅନ୍ତଃସଲୀଳା ଫଲଗୁ ସମ ପ୍ରବାହିତ, ଏହା ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ବହୁଗୁଣିତ କରେ ।

ନିଃସଙ୍ଗ ମାତୃତ୍ୱର ଦାରୁଣ ଗାଥା: ସମୁଦ୍ରର କ୍ଷୁଧା :

ଏହି ଗଳ୍ପଟି ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଉକ୍ତି ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ । ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପଟି ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ସମୁଦ୍ରର କ୍ଷୁଧା ସଙ୍କଳନରୁ ଆନୀତ । କିଶୋର ବୟସରେ ରଚିତ 'ସମୁଦ୍ରର କ୍ଷୁଧା' ଗଳ୍ପରୁ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ଅନୁଭୂତି ଦୀପ୍ତ ଅଭିଜ୍ଞ ମନର ପରିଚୟ ମିଳିଥାଏ । ଏହି ଗଳ୍ପଟି ୧୯୪୬ ରୁ ୧୯୫୨ ମସିହା ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରଚିତ ହୋଇଛ । ଅବଚେତନ ମନ ମଧ୍ୟରେଥିବା ଲିବିଡୋ ସକ୍ରିୟ ହେବା ଫଳରେ ଗୋଟେ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମଣିଷ କିପରି ରାକ୍ଷସ ପାଲଟିଯାଏ, ମନୋଜ ଦାସ ଏଥିରେ ଏକ ସଫଳ ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପରେ ଶୁଭା ପ୍ରତି ଲାଲା ଓ ବଡ଼ ସାହେବଙ୍କ ଯେଉଁ ପୈଶାଚିକ ମନୋବୃତ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ତାହା ଗଳ୍ପକୁ କରୁଣ ରସରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ଦେଇଛି । ପରିବାରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହରାଇ ଶୁଭା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହାୟ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ତା'ର ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଏକମାତ୍ର ଆକର୍ଷଣ ହେଉଛି ତିନି ବର୍ଷର ପୁଅ 'ସତୁ' । ଏହା ସହ ସେ ଏକ ଆଶାପୋଷଣ କରି ରହିଛି ଯେ ସେ ନିଜ ସ୍ୱାମୀକୁ ଥରୁଟିଏ ହେଲେ ସାକ୍ଷାତ କରିବ । ଏହାକୁ ଉତ୍ତମ ସୁଯୋଗ ଭାବି ଲାଲା ଶୁଭକୁ ନିଜ ଘରକୁ ଡ଼ାକି ନେଇଛି ଗୋପାଳ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରାଇ ଦେବାର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଇ । ପରେ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ପଲା ଭିତରେ ଲାଲା ନିଜର ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ଲାଲା ମଧ୍ୟରେ ଏଭଳି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ଓ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପାଇବାର ଅପାର ଇଚ୍ଛା ମଣିଷର ସେଇ ପଶୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ପ୍ରତୀକିତ କରେ ଯାହା ଆମର ଅବଚେତନରେ ବସା ବାନ୍ଧି ରହିଥାଏ ଏବଂ ବାଟ ଖୋଜୁଥାଏ ତାହାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ । ଶୁଭା ନିଜର ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରି ଦୌଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଇଛି । ତଥାପି ମନରେ ଆଶା କାଳେ ତା' ସ୍ୱାମୀ ଗୋପାଳ ସହ ଦେଖା ହେବ । ତେଣୁ ସେ ତା' କୁଡ଼ିଆ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଦେଖିଛି ସେଠି ଗୋପାଳ ନାହିଁ ବରଂ ସେ ସାହେବଙ୍କ ଶିକାର ହୋଇଛି । ଲାଲାର ଯୌନକାଂକ୍ଷାର ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତି ତଳେ ବରଂ ଥିଲା ଟିକିଏ ସଂଭ୍ରମବୋଧ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେ ଶୁଭାକୁ ବଳାତ୍କାର କରିପାରି ନାହିଁ। ମାତ୍ର ନୃଶଂସ ଇଂରେଜ ସାହେବ କାମାଗ୍ନି ନିକଟରେ ସ୍ନେହ ସହାନୁଭୂତିରେ ଅର୍ଥ କିଛି ନାହିଁ । ତା'ର ପୈଶାଚିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତିନି ବର୍ଷର ଶିଶୁ 'ସତୁ'କୁ ହତ୍ୟା କରିଛି । ଯଦିଓ ଉପଭୋଗର ନଗ୍ନତା ଗଳ୍ପରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇନାହିଁ ଏଥିରେ ଉପଭୋଗ ପାଇଁ ପୁରୁଷର ଆସୁରିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇପାରିଛି । ଗଳ୍ପର ଏଭଳି ପରିସମାପ୍ତିରେ ପାଠକ ଶୁଭା ପାଇଁ ଯେତିକି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହୁଏ ସେତିକି ଇଂରେଜ ସାହେବ ପ୍ରତି କ୍ରୋଧ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ଏବଂ ଏକ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରାଥମିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଜୀବନର ଅନ୍ଧକାର ଦିଗ ଉନ୍ମୋଚନ କରିଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯାହା ପାଠକକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ଅବଚେତନ ମନ ସକ୍ରିୟ ହେଲେ

ସଭ୍ୟ ବୋଲାଉଥିବା ମଣିଷ ହିଂସ୍ର ପଶୁଟିଏ ଭଳି ଆଦିମତା ଆଡ଼କୁ ତୁରନ୍ତ ଗତିଶୀଳ ହୋଇଯାଏ ତାହା ପାଠକ ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମାନ କରି ପାରିବେ ।

ଜାଙ୍ଗଲିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଶୀର୍ଷକ : ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଆରଣ୍ୟକ :

୧୯୫୯ ମସିହାରେ ଏହି ଗଳ୍ପଟି ରଚିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗାଳ୍ପିକ ଏହାକୁ ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ପୁନର୍ଲିଖନ କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ପରିବେଶ (Setting) ଏକ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଏକ ଡାକବଙ୍ଗଳା । ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପଟି ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ଆରଣ୍ୟକ' ସଙ୍କଳନରୁ ଆସିଅଛି । ଗଳ୍ପର ବର୍ଣ୍ଣନାଟି ଆତ୍ମିକ ଶୈଳୀ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଶୈଳୀରେ କରାଯାଇଛି । ଯଦି ଆଙ୍ଗିକ ଶୈଳୀକୁ ବିଚାର କରାଯାଏ ତେବେ ଏହା ପାଶ୍ଚାତ୍ ପଟ୍ଟ ଦୃଶ୍ୟାନ୍ତର ଶୈଳୀ (Flashback Narration Style) ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଗଳ୍ପର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଗାଳ୍ପିକ ଉପସ୍ଥାପନରେ ଚମତ୍କାରିତା ଦେଖାଇ ଆଦିମ ମଣିଷର ସ୍ୱଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅରଣ୍ୟ ସହିତ ମଣିଷର ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରାଗ୍ ଐତିହାସିକ । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ମୌଳିକ ତଥ୍ୟ ଓ ତତ୍ତ୍ୱର ଉତ୍ସ ହେଉଛି ଅରଣ୍ୟ । ମଣିଷର ଚେତନା, ସଭ୍ୟତା ତଥା ସମାଜର ଅଙ୍କୁରୋଦଗମ ବି ଏଇ ଅରଣ୍ୟରୁ । ପୁଣି ଜୀବନର ବୀଜମନ୍ତ୍ର ହେଲା ଯୌନାଚାର । କ୍ରମଶଃ ମଣିଷର ଚିନ୍ତା ଚେତନାରେ ଉତ୍ତରଣ ଘଟିଛି । ନିଜ ପାଇଁ କିଛି କାଇଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସଭ୍ୟତା ଗଢ଼ି ଆଧୁନିକ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ବେଳେ ବେଳେ ନିଜ ନିର୍ମିତ ଅନୁଶାସନ, ନିୟମ ଭିତରେ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ଧରାବନ୍ଧା ନିୟମ ଭାଙ୍ଗି ମଣିଷ ଖୋଜେ ଆଦିମ ମୁକ୍ତି, ଉଲ୍ଲାସ ଓ ଉପଭୋଗ । ମନରେ ଜାଗେ ଆରଣ୍ୟକ ଚେତନା । ସେଇ ଦିଗରେ ପଥଚର ଭାବରେ ବଣମୁଖୀ ହୋଇଛନ୍ତି ଗଳ୍ପର ପାଞ୍ଚଜଣ ଚରିତ୍ର ଓ ଡ୍ରାଇଭର୍ ଗୋପାଳେନ୍ଦୁ ।

ଗାଳ୍ପିକ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି ସେଥିରୁ ମଣିଷର ଅଦିମାତାର ବାସ୍ନା ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରି ହୁଏ । ମଣିଷ ମନ ଯେତିକି ଚଳଚଞ୍ଚଳ ସେତିକି ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ । କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କେଉଁ ମୋଡ଼ ନେବ ତାହା ତା'ର ଅବଚେତନର ସ୍ଥିତି କହି ଦେଉଥାଏ । ଯେଉଁ ମିସେସ୍ ମିଟି ଛୋଟ ପ୍ରଜାପତିଟିଏ ଗାଡ଼ି ଚକା ତଳେ ଚାପି ହୋଇଯିବାର ଦେଖି ଏତେ ଦାରୁଣ ଚିତ୍କାର କରି ତା' ପ୍ରତି କରୁଣା ବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରନ୍ତି ସିଏ ପୁଣି ଗର୍ଭବତୀ ହରିଣୀକୁ ଶିକାର କରିବାରେ ବିଫଳ ଶ୍ୟାମଳକୁ ଗାଳି କରିପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅପର ମୁହୁର୍ତ୍ତରେ ସେଇ ମିସେସ୍ ମିଟି ନିଜର ସଭ୍ୟ ହେବାର ଅଭିନୟ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏଠି ମଣିଷ ତା'ର ଆଦିମତାକୁ ଲୁଚେଇବା ପାଇଁ କିପରି ସଭ୍ୟ ରୂପକ ମୁଖାର ବ୍ୟବହାର କରେ ତାହା ପାଠକ ପାଖରେ ଅଜଣା ରୁହେ ନାହିଁ । କିଛି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଚାରିତ୍ରିକତା କିମ୍ବା ମନର ସ୍ଥିତି ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ବେଶୀ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼େନା । ତାଙ୍କ ସଉକ୍ ଆଉ ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଢଙ୍ଗରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଯାଏ ସେମାନଙ୍କ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ । ଏଭଳି ଏକ ଚରିତ୍ର ହେଉଛନ୍ତି ଗଳ୍ପର ରାଜାସାହେବ । ଯୌନ ପିପାସାରୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରାଣ ସଂଚାର କରେ । ଏଥିରୁ କେବଳ ରାଜାସାହେବ ନୁହନ୍ତି ବରଂ ଗଳ୍ପର ଅଧିକାଂଶ ଚରିତ୍ର ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଉଦ୍ଧତ ଯୁବକ ଶ୍ୟାମଳ ପ୍ରତି ମିସେସ୍ ମିଟିଙ୍କ ଆକର୍ଷଣ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ । ସେହି ଶ୍ୟାମଳ ଯିଏ ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ସମସ୍ତ ଆଭିଜାତ୍ୟ ବହନ କରୁଥିଲା ଏବଂ ନିରବରେ ନିଜର ପରିଚୟ ପାଇଁ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ କେତେ କଳନା କରୁଥିଲା । ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଶ୍ୟାମଳ ଏପରି ଜଣେ ଚରିତ୍ର ଯାହାର ସକାରାତ୍ମକ ଦିଗଟି ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନ୍ୟ ଚରିତ୍ର ତୁଳନାରେ । କିନ୍ତୁ ଏ ମୁଖାପିନ୍ଧା ସଭ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ସେ କ'ଣ ନିଜର ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ନେଇ ବଞ୍ଚିପାରିଥାନ୍ତା ! ତେବେ ପ୍ରକୃତ ସୁଯୋଗ ଥାଇ ବି ଯେତେବେଳେ ଶ୍ୟାମଳ ମିସେସ୍ ମିଟିଙ୍କ ସଂକେତ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ ତାହା ମିସେସ୍ ମିଟିଙ୍କ ପକ୍ଷେ ସହ୍ୟ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ବିଶେଷ କରି ଶ୍ୟାମଳର ସେଇ ଈଷତ ବିଦ୍ରୁପ ମିଶ୍ରିତ ହସ ଯାହା ତାଙ୍କ ବିଫଳତା ଓ ଅପମାନର ଆଭାସ ଦେଉଥାଏ । ଏଣୁ ଘଟଣାର ସତ୍ୟତା ସମ୍ପର୍କରେ ମିସେସ୍ ଚାକୋଡିଙ୍କ ଅନୁମାନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସବୁ ଦୋଷ ଲଦି ଦେଲେ ଶ୍ୟାମଳ ଉପରେ । ଫଳରେ ବିନା ଦୋଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ତାଡ଼ନାର ଶିକାର ହେଲେ ବିଫଳ ଶିକାରୀ ଶ୍ୟାମଳ । ବାର୍ହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତା'ର ସୁଆଦିଆ ମାଂସକୁ ଖାଇ ବେଶ୍ ଆରାମରେ ସେଇ ରାତ୍ରିକୁ ଉପଭୋଗ କଲେ ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚଜଣ ।

ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଅବଦମିତ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଉନ୍ମତ୍ତ । ମୁଖ୍ୟତଃ ଯୌନାବେଗକୁ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟ ଭାବରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଆଜିର ଜୀବନରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ତଥାକଥିତ ସଭ୍ୟ-ଆଧୁନିକ-ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତାର ଚମତ୍କାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ହେଉଛି ଆରଣ୍ୟକ ଗଳ୍ପ । ଯା'ର ଆଶଂକିତ ପରିଣତି ସମ୍ପର୍କରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ମାତ୍ରକେ ଜଣେ ଏକା ବେଳକେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ନାମକରଣ ଦିଗରୁ ମଧ୍ୟ ଗଳ୍ପଟି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆକର୍ଷଣ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଯାହା ସମଗ୍ର ଗଳ୍ପର ସତ୍ତାକୁ ବହନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ଅଟେ ।

ଯୁଗଳ ପ୍ରେମର ବିଚ୍ଛେଦ ବାଣୀ : ଯାଯାବର ପୁତ୍ରର କାହାଣୀ:

ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପଟି ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ବିଷକନ୍ୟାର କାହାଣୀ' ସଙ୍କଳନରୁ ଆସିଅଛି । ଏହି ଗଳ୍ପରେ କିଶୋର କିଶୋରୀ ପ୍ରାଣର ଆବେଗ ଓ ପ୍ରେମାନୁଭବ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଶୈଳୀରେ ଲିଖିତ ଏହି କରୁଣ ରସାତ୍ମକ ଗଳ୍ପଟି ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ କଳ୍ପନାର ଏକ ଅଭିନବ ରୂପ । ଏକ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରେମ ଫଲଗୁ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଛି 'ଯାଯାବର ପୁତ୍ରର କାହାଣୀ'ର ପଲଟୁ ଓ ଉମି ଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟରେ । 'ଦି ଗ୍ରେଟ ଧନଲକ୍ଷ୍ମୀ ସର୍କସ' ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସେତୁ ପରି । ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନରୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅକପଟ ସ୍ନେହ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିଛି । ମାତ୍ର ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରେମରେ କୌଣସି ଦେହଜ କାମନା ନଥିଲା । ପରସ୍ପରର ଆକୁଞ୍ଚିତ ମମତ୍ୱବୋଧ ଓ ଅପାର୍ଥିବ ପ୍ରେମର ନୀରବ ଦର୍ଶକ ସେଇ ପିଜୁଳି ଗଛ ଯାହା ମୂଳରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ । ମଣିଷର ଅବଚେତନର ଏହି ପ୍ରେମ, ସ୍ନେହ ଆବେଗତାକୁ ଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣୀ ଭାବରେ ଠିଆ କରେ ଯାହା ଉଭୟ ଚରିତ୍ରର ପାରସ୍ପାରିକ ମିଳାମିଶାରୁ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମଝି ମଝିରେ କିଶୋର ପ୍ରାଣର କୌତୁହଳ ରୂପ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କିଶୋର ପ୍ରାଣ ଅତି ସହଜରେ ନିକଟ ଲୋକଙ୍କୁ ଆପଣେଇ ନିଏ । ସେଥିପାଇଁ ତ ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତରୁ ଉମି ପଲଟୁକୁ ପାଣି ପିଆଇ ନେବା ସକାଶେ ରାଜି ହୋଇଯାଏ । ଏପଟେ ଯାଯାବର ଜୀବନ ବଂଚୁଥିବା ପଲଟୁ ଉମି ମାଆର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ଅନାସ୍ୱାଦିତପୂର୍ବ ତୃପ୍ତି ପାଉଥାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଉମିର ସ୍ନେହଭରା ଚାହାଣୀ ଆଉ କିଛି ଆଳାପ ତା' ଭିତରେ ଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣ ସଂଚାର କରୁଥାଏ । ଏତେ ବେଳକୁ ନେଇ ଉମିକୁ ପଲଟୁର ଭାରି ଚିନ୍ତା ପଶୁଥାଏ ତା'ର କାମକୁ ନେଇ । ଏତେ ବେଳକୁ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମସଂଚାର କରିସାରିଥାଏ ଏକ କୋମଳ ପ୍ରେମ । ଉଭୟଙ୍କ ପାଇଁ ପରସ୍ପରଠୁ ଦୂରେଇ ରହିବାଟା ବଡ଼ କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାର । ଏଣୁ ଯେବେ ପଲଟୁ ଉମିର ପଲ୍ଲୀପ୍ରାନ୍ତକୁ ଛାଡ଼ିକି ଯିବାର ଖବର ଦିଏ ଉମି ମନକୁ ତାହା ବଡ଼ ଆଘାତ ଦିଏ । ପଲଟୁ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏ ବିରହ କିଛି କମ୍ କରୁଣ ନଥିଲା । ବୋଧେ ବିରହରେ ପ୍ରେମର ଅନୁଭୂତି ଆହୁରି ଗାଢ଼ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ନିୟତି ଏମିତି ପୀଡ଼ା ଦିଏ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାମାନଙ୍କୁ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ହୋଇଗଲେ ସବୁବେଳେ ସିଏ ଭାବୁଥାଏ ଏବେ ସର୍କସରେ କ'ଣ ହେଉଥିବ । ଦୀର୍ଘ ତିନି ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ପରେ ଏ ବିରହର ଅନ୍ତ ହେବାର ବେଳ ଆସିଥାଏ । ଗାଁରେ ପୁଣି ଦି ଗ୍ରେଟ ଧନଲକ୍ଷ୍ମୀ ସର୍କସର ଆଗମନ ହୁଏ । ପଲଟୁ ବି ଆସିଥିବ ଏଥିରେ ଉମିର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନ ଥାଏ । ପଲଟୁକୁ ନେଇ ତା ମନରେ ଅନେକ ଭାବନା ସେ ସାଇତି ରଖିଥାଏ । ପୂର୍ବ ଅନୁଭୂତିକୁ ଫେରି ପାଇବା ସକାଶେ ସେ ପିଜୁଳି ତୋଳି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ତା' ମନରେ କେତେ କଳ୍ପନା ଚାଲିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବୁଢା ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଖବର ତା' ପାଇଁ ନିୟତିର ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଦାରୁଣ ପ୍ରହାର ଥିଲା ।

ଏ ଗଳ୍ପର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଯେତିକି ଚମତ୍କାରିତା ଓ କଳାତ୍ମକତା ସେତିକି କାରୁଣ୍ୟ । ବିପୁଳ ପ୍ରେମ, କରୁଣ ପରିଣତି, କିଶୋର ପ୍ରାଣର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ଓ କିଶୋରୀ ଆଗ୍ରହକୁ ନେଇ ଗଳ୍ପଟି ବେଶ୍ ମନନଧର୍ମୀ ହୋଇ ପାରିଛି । ପଠନ ପରେ ସେଇ ନିଷ୍ପାପ ଯାଯାବର କିଶୋର ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଓ କରୁଣାରେ ପାଠକର ହୃଦୟ ଭରିଯାଏ । ଏବଂ ତହିଁରୁ ଅଧିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭୁତ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ପାଠକ ଅନୁଭବ କରେ, କିଶୋରୀ ଉମିର ପ୍ରତୀକ୍ଷା ଆଉ କେବେବି ସାର୍ଥକ ହେବନାହିଁ ।

ଉଦ୍ଭଟ କଳ୍ପନାରେ ଜଣେ ଶିକାରୀ : ରାୟସିଂହର ଡାଏରୀ :

ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପଟି ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ 'ଆରଣ୍ୟକ' ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପରେ ଜଣେ ତରୁଣ ଯୁବକ ଭିତରେ ଥିବା ପ୍ରେମିକର ରୂପକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି । ସେହି ଯୁବକଙ୍କ ଦିନଲିପି (ଡାଏରୀ)ର କିୟଦଂଶ ଉଦ୍ଧାର କରି ଗଳ୍ପଟି ରଚନା କରାଯାଇଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଜଣେ ପ୍ରେମିକ ଯୁବକର ଚେତନାପ୍ରବାହ ଏକ କଳାତ୍ମକ ରୂପ ନେଇଛି । ଗଳ୍ପର କଥାଭାଗ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏହାର ଶୈଳୀଟି ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପକୁ ଏକ ସଫଳ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ରଚନା ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିଛି । ଏହି ଗଳ୍ପଟି ଭିନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀର ସମନ୍ୱୟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ପ୍ରଥମେ ଏହା ଏକ ଡାଏରୀ ଶୈଳୀରେ (Dairy Style) ଲିଖିତ ଗଳ୍ପ । ଏ ଧରଣର ରଚନାକୁ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ (1st person Omniscient) ଢଙ୍ଗରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ । ଏହି ଗଳ୍ପରେ ସମାନ ଭାବରେ ପଶ୍ଚାତ୍ ପଟ୍ଟଦୃଶ୍ୟାନ୍ତର ଶୈଳୀ (Flashback Narration Style)କୁ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଡାଏରୀ କହିବା ମାତ୍ରକେ ମନରେ ସ୍ୱତଃ ଧାରଣା ଆସେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ନିହାତି ଗୋପନୀୟ କଥାର ଏକ ସଙ୍କଳନ । ଏହା ମାଧ୍ୟମରେ ମଣିଷ ନିଜର ଅବଚେତନକୁ ଲେଖନୀରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରେ । ଯାହାକୁ ସେ ଅନ୍ୟ ନିକଟରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଏହା ମଣିଷର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଏକ ଲିଖିତ ରୂପ । ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପରେ ଏଭଳି ଜଣେ ଯୁବକର ଦିନଲିପିର କିଛି ଅଂଶ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଛି । ସେ

ଯୁବକ ହେଲେ ସ୍ୱୟଂ ରାୟସିଂହ, ଡାଏରୀର ସ୍ରଷ୍ଟା ଓ ଏ ଗଳ୍ପର ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ । ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ପ୍ରେମିକ ବସା ବାନ୍ଧି ରହିଛି । ଯିଏ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟାରତ ବାହାରେ ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ । ଏଥିପାଇଁ ଜଣେ ବିବାହିତା ଯୁବତୀର ସାଧାରଣ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଅସାଧାରଣ ଲାଗିପାରେ । ଏ ଭିତରେ ରାୟସିଂହଙ୍କ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣିବାରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଏକ ପୁରୁଷର ନାରୀ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣକୁ ଦର୍ଶାଏ । ଏକ ସାଧାରଣ କଥା ବି ପ୍ରେମିକ ପାଇଁ ଅତି ରୋମାଞ୍ଚକର ଆଉ ଅସାଧାରଣ ମନେହୁଏ । ସେଥିରେ ଦୁଇ ଚାରି ପଦ ଆଗକୁ ଭାବିଲେ ସବୁ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ମନେହୁଏ । ଏଠି ରାୟସିଂହଙ୍କ କଳ୍ପନାରେ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ଘଟିଛି ଏଣୁ ସେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଛନ୍ତି ଯେ ଝିଅଟି ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି, ତାଙ୍କ ଗନ୍ଧ ବାରି ପାରୁଛି ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି । ଏ ସବୁ ଭିତରେ ଯେ ସେଇ ଯୁବତୀ ତାଙ୍କୁ ଭଲପାଇ ବସିଛି ତାହା ବି ସେଇ ପ୍ରେମିକ ରାୟସିଂହ କଳ୍ପନାରେ ଅଜଣା ରହି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଯୁବତୀର ସ୍ୱାମୀ ନ ଜାଣିଲେ ହେଲା । ପରଦିନ ଥଣ୍ଡାରେ ପୀଡ଼ିତ ଥାଇ ସେ ଏକଥା ଭାବିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ପ୍ରେମ ଏପରି ଏକ ଆବେଗ ଯାହାର ସ୍ପର୍ଶ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଭାବନାକୁ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଆକର୍ଷଣ କରିପାରେ । ପ୍ରେମ ଏପରି ଏକ କୁହୁକ ଯେଉଁଠି ସବୁ ମନ୍ତ୍ର ନିଷ୍ଫଳ ଓ ଅକାମ୍ୟ ହୋଇଯାଏ । ରାୟସିଂହଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପ୍ରଭାବ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ତେଣୁ କରି ଝରକା ତଳେ ଥିବା ଭିକାରୀଟି ତାଙ୍କୁ ଯୁବତୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ଦୂତ ପରି ମନେ ହୋଇଛି । ଯୁବତୀର ସାଧାରଣ ଉଦାସ ଚାହାଣୀ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରର ମନେହୋଇଛି ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ । ଅତଏବ ଏହି ଯୁବତୀକୁ ସେ ଯୁବକଠାରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାରେ ରାୟସିଂହଙ୍କ ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ ବେଶ୍ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ମନେହୁଏ ।

ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଯୌବନ ଉପରେ ପ୍ରେମ ଓ ଆକର୍ଷଣର ମାତ୍ରାଧିକ ପ୍ରଭାବକୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦିଗରୁ ପ୍ରତିକାତ୍ମକ ରୂପେ ବେଶ୍ ସଫଳ ଭାବରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଜଣେ ପ୍ରେମିକ ହେବା ପରେ ତା'ର ପରିକଳ୍ପନା ଚରାଚର ମଣିଷଠାରୁ କେତେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇପାରେ ତାହା ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସ ରାୟସିଂହ ଚରିତ୍ର ଦ୍ୱାରା ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ରୂପାୟିତ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗଳ୍ପର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଯେ ଶେଷକୁ ଖଣ୍ଡିତ ପରି ମନେହୁଏ ସେଥିରେ ଶୈଳୀର (ଚେତନା ପ୍ରବାହ) ଚମତ୍କାରିତା ରହିଛି । ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ତରୁଣ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କମ୍ ହେଲେ ହେଁ 'ବାଘୁଣୀ', 'ପ୍ରତ୍ୟାଗତର କାହାଣୀ', 'କନ୍ୟାୟନ', 'କିମ୍ପୁରିଣୀ', 'ବନ୍ୟା', 'ଟ୍ରାଜେଡ଼ି' ଓ ହୃଦୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଏକ କାହାଣୀ ଆଦି ଗଳ୍ପକୁ ତରୁଣ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଭିତ୍ତିକ ଗଳ୍ପ ଭାବରେ ସମୀକ୍ଷାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ।

॥ ୩ ॥

ପରିଣତି ବୟସରେ ମଣିଷ ତା'ର ଅନ୍ତିମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଭିମୁଖେ ଗତି କରୁଥାଏ । ବାହ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ମଣିଷ ଏ ସମୟରେ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇପଡ଼େ । ଯୌବନ ଭଳି ଶାରୀରିକ ଦକ୍ଷତା ଆଉ ତା' ପାଖରେ ନଥାଏ । ମନରେ ଉନ୍ମାଦନା ପ୍ରାୟ ସରି ଆସୁଥାଏ । ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ମଣିଷ ଜୀବନର ଏହା ଏକ ନିଃସହାୟ ପରିଣତିକୁ ଦର୍ଶାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏତେବେଳକୁ ମଣିଷ ତା'ର ଚେତନା ସ୍ତରରେ ବେଶ୍ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ସାରିଥାଏ । ଅନେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅତିକ୍ରମ କରି ଏହି ସମୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଚାରବୋଧ ଖୁବ୍ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ହୋଇପାରେ । ଏଣୁ ଏସବୁ ଅନୁଭୂତିକୁ ନେଇ ସେ ଚେତନା ସ୍ତରରେ ପୁଣି ବଞ୍ଚିପାରେ ତା'ର ଅତୀତକୁ । ଏଣୁ ବେଳେ ବେଳେ ଉତ୍ତର ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ତା'ର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ କେତେବେଳେ ଶିଶୁ ବୋଧ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ତ କେତେବେଳେ ଯୌବନର କରୁଣ ଚାହାଣୀର ସେଇ ଅଭୁଲା ଆନନ୍ଦର ଚିହ୍ନ । କେତେବେଳେ ସଂଗୋପ ଅତୀତର ଅପ୍ରାପ୍ୟ ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହୋଇ ନିଃସହାୟ ଅନୁଭବ କରେ ତ କେବେ ସବୁକିଛି ଭୁଲିଯାଇ ଅବୋଧ ଶିଶୁ ପରି ଆଚରଣ କରେ । ହୋଇପାରେ ତାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅପ୍ରାସଂଗିକ କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ସେ ଖୋଜି ପାଏ ତା'ର ବିତିଯାଇଥିବା ଜୀବନକୁ । ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କଲେ ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସ ଅଧିକ ସଫଳ ଭାବରେ ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଭାବରେ ପରିଣତି ବୟସର ମାନସିକ ସ୍ଥିତି, ତତ୍‌ଜନିତ କ୍ରିୟା, ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଆଦି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟ ଅଧିକାଂଶ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ମାନସିକ ବିକଳ ଭାବ ଅତୀତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତର ଏକ ବିନ୍ଦୁରେ ମିଳିତ । ପରିପକ୍ୱତା ସବୁରିଠାରେ ସତେ ବା ପରାହତ, ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଜଣେ ଜଣେ ଅସହାୟ ମଣିଷ ।

ଅତୀତ ପୃଷ୍ଠାରୁ ମଣିଷସତ୍ତାରେ ପୁନର୍ଜୀବିତ : ବିଲେଇ

ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପଟି ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ରଚିତ 'ଶେଷ ବସନ୍ତର ଚିଠି' ସଙ୍କଳନରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏହି ଗଳ୍ପଟିରେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ଗାଁକୁ ଫେରିବା ଓ ସେଠାରେ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବ ସ୍ମୃତିଗୁଡ଼ିକ ମନେପକାଇବା କଥା ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପର ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ଦିଗଟି ମିଶ୍ରିତ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଗଳ୍ପର ସାଧାରଣ ଦିଗକୁ ଅଲୋଚନା କଲେ ଏହା ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଶୈଳୀରେ (3rd Person Narration

style) ଲିଖିତ । ଏହାର ଆଙ୍ଗିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ରୀତିକୁ ବିଚାରକଲେ ଏଥିରେ ଚେତନା ପ୍ରବାହ (Stream of Consciousness) ଓ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ପଶ୍ଚାତ୍ ପଟ୍ଟଦୃଶ୍ୟାନ୍ତର ଶୈଳୀ (Flashback Narration Style) ର ପ୍ରୟୋଗକୁ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ । ଗଳ୍ପର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ଗଳ୍ପର ଆକର୍ଷଣ ଚରିତ୍ର ମହେନ୍ଦ୍ରବାବୁଙ୍କ ଅତୀତ ବୋଧକୁ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି ।

ଜୀବନର ବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରେ ମଣିଷ ନିଜର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଯାଏ ସିନା କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଅସଲ ସ୍ୱାଦ ପାଇବାରୁ ବେଳେବେଳେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଅତୀତକୁ ଖୋଜିବୁଲେ ଯେଉଁଠି ସେ ଏସବୁଠୁ ଢେର୍ ଦୂରରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହୁଥିଲା । ଠିକ ସେମିତି ଘଟିଛି ମହେନ୍ଦ୍ରବାବୁଙ୍କ ପକ୍ଷରେ । ତେଣୁ ସେଦିନ ବ୍ୟସ୍ତ ବହୁଳ ଚାକିରୀ ଜୀବନର ଆବରଣକୁ ଥୋଇଦେଇ ମହେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଫେରିଗଲେ ସେଇ ଅତୀତକୁ । ଏ ଭିତରେ ବୋଉ ଏବଂ ବିଲେଇ କଥା ତାଙ୍କ ଚେତନାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ସେଇ ବିଲେଇ ଯାହା ପାଇଁ ସେ ଅନେକ ଥର ଅପଦସ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ଏଣୁ ସେ ବିଲେଇକୁ ଏକ ବର୍ଷା ରାତିରେ ଘରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ସତ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ବୋଉ ସେଇ ବିଲେଇକୁ ମନେ ମନେ ଖୋଜୁଥିଲେ ତାହା ହିଁ ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ ରହିଯାଇଛି । ହୁଏତ ଏଥିପାଇଁ ସେ ଆଜି ଅନୁତପ୍ତ । ତେଣୁ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବର୍ଷା ରାତିରେ ସେଦିନର ବିଲେଇକୁ ସନ୍ଧାନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ସେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମିଛ ବି କହିଛନ୍ତି । ଉତ୍ତର ବୟସରେ ଅତୀତର ଛାପ କେତେ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରେ ତାହା ଏଥିରୁ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ । ଏହି ଅତୀତର ଘଟଣା ଭିତରେ ସେ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ନିଜର ସତ୍ତାକୁ । ବୋଉକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଯେଉଁ ବଉଳ ଗଛକୁ ବିଲେଇଟି ଯାଉଥିଲା ସେ ସେଇଠି ପହଂଚିଗଲେ । ଯେଉଁଠି ଫେରିକି ସେ ଶେଷଥର ପାଇଁ ପଛକୁ ଚାହିଁଥିଲା ସେଠି ବି ସେ ଯାଇଥିଲେ । ବରଗଛ ମୂଳେ ତାକୁ ତା' ନାମ ଧରି କି ବି ଡାକିଲେ କିନ୍ତୁ ସେ କ'ଣ ଆଉ ଅଛି ଯେ ଶୁଣିବ । ଏସବୁ ଭିତରେ ଜଣେ ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉଦ୍ଭଟତାକୁ (Absurdity) ପାଠକ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବେ । କିନ୍ତି ଏଥିରେ ନିହାତି କିଛି ଗୋଟେ ଅର୍ଥ ଅଛି, ତାହା ଆତ୍ମଗ୍ଳାନିର ଅର୍ଥ ହୋଇପାରେ କିମ୍ବା ୩୫ ବର୍ଷ ପରେ ପରଲୋକଗତ ବୋଉକୁ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାର ଆବେଗ ଓ ପରିକଳ୍ପନାର ଅର୍ଥ ହୋଇପାରେ । ସେ ବିଲେଇ ଆଉ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ତା'ର ସତ୍ତାଟି ଫେରି ଆସିଛି ମହେନ୍ଦ୍ରବାବୁଙ୍କ ସହ । ଏଣୁ ଯେଉଁ ରାସ୍ତାରେ ବିଲେଇଟି ଘର ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ସେଇ ରାସ୍ତାରେ ପୁଣି ଫେରିଛି । ଯେଉଁଭଳି ସେ ଘରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ବୋଉ ପାଖକୁ ଯାଉଥିଲା ଠିକ ସେମିତି ପ୍ରବେଶ ମଧ୍ୟ କରିଛି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମନ୍ଦାକିନୀ ଦେବୀ ତାଙ୍କୁ ରୋଷେଇ ଘରେ ଦେଖି ପ୍ରଶ୍ନ କଲାପରେ ହଠାତ ତାଙ୍କର ସତ୍ତା ଫେରି ଆସିଛି ଯେ ସେ ବିଲେଇ ନୁହନ୍ତି ବରଂ ଜଣେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ।

ବିଲେଇ ପ୍ରତି ଏକଦା ନିଷ୍ଠୁର ହାକିମ ମହେନ୍ଦ୍ରବାବୁଙ୍କ ନିର୍ମମ ରୂପକୁ ନୁହେ ବରଂ ବର୍ଷାସ୍ନାତ ଅପରାହ୍ନରେ ସ୍ମୃତି ସବୁ ମନେପକାଇ ବର୍ଷାରେ ଭିଜି ଭିଜି ବିଲେଇକୁ ହୃଦୟର ସମସ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଇ ଡାକୁଥିବା ମହେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଏବଂ ଶେଷରେ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ବିଲେଇର ସତ୍ତାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା କଥା ଗାଳ୍ପିକ ପାଠକ ଆଗେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ଏକ ହାସ୍ୟରୂପ ଦେଇ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଗାଳ୍ପିକ ଯେଉଁ ଅନ୍ତରିକତା ଏଠି ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ । ଏହାର ପରିଣତି ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି କରାଯାଇଛି ତାହା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦିଗରୁ ଖୁବ୍ ସାର୍ଥକ ମନେହୁଏ ।

ରୋମାଞ୍ଚିତ ଅତୀତର ଗୁପ୍ତବାଣୀ : ସଂଗୋପନ କାହାଣୀ :

ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପଟି ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ରଚିତ 'ଆରଣ୍ୟକ' ସଙ୍କଳନରେ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରିଥିଲା । ମଣିଷ ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଗୋପନୀୟ ଭାବରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ଜଣେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଆବେଗ ଓ ଅସହାୟବୋଧ ଏହି ଗଳ୍ପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଶୈଳୀରେ ରଚିତ ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପଟି ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଏକ ଅନନ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି । ଏଥିରେ ପୌଢ଼ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଯେଉଁ ଭଳି ଚିତ୍ର ରହିଛି ତାହା ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଏକ ଭିନ୍ନ ରୂପ ଦିଏ । ଗଳ୍ପର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଶରତବାବୁଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଛି । ଯିଏ ଶତାବ୍ଦୀର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ କାଳ ଅବାରିତ ଭାବେ କାର୍ ଚଢି ମୋଟା ପେନସନ୍ ସହ ଅବସର ନେବା ସମୟରେ ପହଂଚିଛନ୍ତି ସେ ଏହି ସମୟରେ ସାଇକେଲ ଚଢି ଯିବାଆସିବା କରୁଛନ୍ତି ତାହା ପୁଣି ଖରାଦିନିଆ ଦୁଇପହରରେ ! ପୁଣି ରାସ୍ତାରେ ଚିନାବାଦାମ କିଣିବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟସ୍ତତା ଦେଖିଛନ୍ତି ସେଥିରୁ ତାଙ୍କ ବୟସକୁ ଅନୁମାନ କଲେ ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଏ ସମୟରେ ସେ ସାହେବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ନାରାଜ । ଏଠି ଶରତବାବୁଙ୍କ ଠାରେ ଏକ ଚପଳ ଶିଶୁ ପ୍ରାଣକୁ ପାଠକ ଖୋଜି ପାଇବେ । ଅତୀତର ମିଠା ଅନୁଭୂତିକୁ ପୁଣିଥରେ ଅନୁଭବ କରିବାର ଆଗ୍ରହ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ

ଆଉ ଏକ ଅନୁଭୂତି ଆଣିଦିଏ । ପ୍ରାୟତଃ ଏହି ଦିଗରେ ଶରତବାବୁ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିହାତି ସଂଗୋପନ ରହିବାକୁ ସେ ଶତ ଚେଷ୍ଟିତ । ସେଥିପାଇଁ ତ ସେ ଘରେ ମଧ୍ୟ କିଛି କହିନାହାନ୍ତି । ଯଦି ଚିନାବାଦାମବାଲା ଘରେ ପଇସା ମାଗିବାକୁ ଯାଏ ତେବେ ସବୁ ପ୍ରକାଶ ହେବାର ଭୟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଘାରୁଥାଏ । ଜଣେ ବାଳକ ପାଇଁ ଯେପରି ଦୁଷ୍ଟାମୀ କରିବା ଏକ ବିଶେଷ ଧରଣର ସ୍ୱଭାବ ଗଳ୍ପରେ ଶରତବାବୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ୱଭାବରେ ନିଜକୁ ଚିତ୍ରିତ କରିବା ପାଇଁ ଚାହାନ୍ତି । ରାସ୍ତାରେ ଆଖୁକ୍ଷେତକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଆସିଛି ସେଇ ଚପଳ ବାଳକର ସତ୍ତାଟି । ଏଣୁ ଅତି ସନ୍ତର୍ପଣରେ ପ୍ରଥମେ ସାଇକେଲକୁ ପ୍ରଥମେ ବେଣା ବଣ ଘଞ୍ଚ ହିଡ଼ ଉହାଡ଼ରେ ଶୁଆଇ ଦେଲେ । ତାପରେ ଆଖୁ ଚୋରି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଆଖୁ ଖାଇବାର କୌଶଳ ଆଉ କେହିଜଣେ ଆସିବାର ଭୟ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଶିଶୁ ପ୍ରାଣକୁ ଉଭାସିତ କରୁଥାଏ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଆଖୁବାଡ଼ିରେ ନିଜର ବୟସକୁ ପରିହାସ କରୁଥିଲେ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଜର ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ସାଇକେଲ ଚଢି ଯିବାର କାରଣ ଯେ ପେଟ୍ରୋଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ବଞ୍ଚାଇବାପାଇଁ ଏପରି କରିଛନ୍ତି କହିବାରେ ତାଙ୍କ ଶିଶୁବୋଧଟି ଆହୁରି ଝଲସୁ ଥାଏ । ଗଳ୍ପର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସେ ନିଜ ଅତୀତକୁ ଖୋଜିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି ବହିପତ୍ର ଭିତରେ । ଅତୀତର ବସ୍ତୁ ଭିତରେ ବିଗତ ସମୟକୁ ଖୋଜି ପାଇବାରେ ସହଜ ହୁଏ ସେଥିରେ ଦ୍ୱିମତ ନ ଥାଇପାରେ । ଏ ଭିତରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଇଣ୍ଟରମିଡ଼ିଏଟ୍ କ୍ଲାସର ଖାତାଟିଏ ପା’ନ୍ତି ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ମିସ୍ ସୁପ୍ରଭା ଦାସ ଆଉ ତାଙ୍କର ଛାତ୍ର ଜୀବନର କେଇ ପୃଷ୍ଠା ଅତୀତର ଅଭୁଲା ଇତିହାସ । ସୁପ୍ରଭା ଦାସଙ୍କ ଚାହାଣୀ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଖେଳିଯାଉଥିଲା ତା’ର ବିବାହ କଥା ମନେପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ କେତେ ଦୁଃଖ ବି ହେଉଥାଏ । ଏଭିତରେ ସେ ଇତିହାସ ବହିରୁ ପାଆନ୍ତି ଏକ ଫୋଟୋ ଯାହାକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିନରେ ସେ ବହୁ କଳ୍ପନାର ପୁଟ ଦେଇ ଏକ କହାଣୀ ଶୁଣାନ୍ତି ତାଙ୍କ ପୁତ୍ରର ସାଙ୍ଗ ଜଗଜ୍ୟୋତିବାବୁଙ୍କୁ । ତାହା ଯେ ଏକ ମିଥ୍ୟା ଥିଲା ସେ ବିଷୟରେ ଜଗଜ୍ୟୋତିବାବୁଙ୍କୁ ଅଜଣା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ କଥାର ପ୍ରକାଶ ଯେତେବେଳକୁ ପାଏ ସେତେବେଳେ ଶରତବାବୁ ଖୁବ୍ ଲଜ୍ଜା ବୋଧ କରୁଥାନ୍ତି । ଏଥିରେ ଯେ ମଣିଷର ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ହେବାକଥା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ତାହା ନୁହେଁ ବରଂ ମଣିଷର ଅବଦମିତ ଆଶା ଯେ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଲେ ତା’ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନକୁ କେତେ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ତାହା ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଏଠି ଶରତବାବୁ ଏକ ପ୍ରତୀକ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଇଚ୍ଛାକୁ ଦମନ କରି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ତାକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ପାଇଁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ କଳ୍ପନା କରିପାରନ୍ତି ।

ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ତା’ର ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଅଫିସ ଓ ଫାଇଲ ପତ୍ର ଭିତରେ କାମ କରୁ କରୁ ଯୌବନ ଚାଲିଯାଏ । ସେ ତା’ର ଚାକିରି ଜୀବନରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ଚାହେଁ ଯେଉଁଠି ତାକୁ କେହି ହାକିମ ବୋଲି ନ ଚିହ୍ନନ୍ତେ ସେଇଠାକୁ ଯାଇ ଖୋଲା ଜାଗା, ମୁକ୍ତ ପବନରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ, ନିଜର ରୋମାଞ୍ଚକ ଅତୀତକୁ ପୁଣିଥରେ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଆଶା ପୋଷଣ କରେ କିମ୍ବା ନିଜର ଅଭିଳାଷକୁ ମନରେ ମନରେ ଅନୁଭବ କରିବା ପାଇଁ ଶତ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ହୁଏତ ଯୁବକ ପାଇଁ ଏସବୁ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଅଟେ, ଏଥିଯୋଗୁଁ ସେଇ ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ଆଶାବାଦୀମାନଙ୍କ ଏଇ ଅସହାୟତା । ଏଠାରେ ମଣିଷର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଆଶା ଆଉ ଆକାଂକ୍ଷାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନ ଉପରେ ପଡୁଥିବା ଗଭୀର ପ୍ରଭାବକୁ ଶରତବାବୁ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଛି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଏଥିରେ ବୟସର କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନ ଥାଏ ।

ଅସହାୟର ଦୁଃଖାନ୍ତ ମୂର୍ଚ୍ଛନା : ରବିବାସରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ :

୧୯୫୬ ରୁ ୧୯୫୯ ମଧ୍ୟରେ ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ୧୦ଟି ଗଳ୍ପ ‘ଅରଣ୍ୟକ’ ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇ ୧୯୬୦ ମସିହା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସଙ୍କଳନର ସମସ୍ତ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ‘ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ କଥା ଓ କାହାଣୀ’ ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନିତ । ଏହି ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ‘ରବିବାସରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ’ ଗଳ୍ପଟି ଅନ୍ୟତମ ।

ସେତେବେଳେ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ଥିଲେ ମାଇକେଲ ଜେନସନ । ସେ ବାରବାଟୀ ପଡ଼ିଆରେ ଗୋଟିଏ ବାଂଲୋରେ ରହୁଥିଲେ । ଦାମୋଦରବାବୁ କାଣ୍ଟନମେଣ୍ଟ ରାସ୍ତା ଦେଇ ବାଂଲୋରେ ସବୁଦିନ ହାଜିରା ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବୟସ ୪୨ ବର୍ଷ । ସେଇ ରାସ୍ତାରେ ଅନେକ ଭାବନା ସହିତ ଗତି କରୁଥିଲା ବେଳେ ଦୈନିକ ଗୋଟିଏ ପୋଷ୍ଟମ୍ୟାନ ବିପରୀତ ଦିଗରୁ ଆସୁଥିବା ସହ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୁଏ । ସେଇ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଗଲା ବେଳେ ସେ ଦେଖନ୍ତି ଗୋଟିଏ ପାଗଳି ଝିଅ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ ବସିଥାଏ ଏବଂ ତାକୁ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ଚିଡ଼ଉଥାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଲେଙ୍କାବାବୁ ଅତିଶୟ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ପାଗେଳି ଝିଅର ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟାଇବା ପାଇଁ ସେ ତାକୁ କିଛି ପଇସା ଦେଇଥାନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ ପରି ଦିନେ

ବାହାରିଛନ୍ତି ସେଇ କାଣ୍ଟନମେଣ୍ଟ ରାସ୍ତାଦେଇ ସେ ଦିନଟି ଥିଲା ରବିବାର କିନ୍ତୁ ଲେଙ୍କାବାବୁଙ୍କୁ ତାହା ଅଜ୍ଞାତ । ପ୍ରତିଦିନ ସେହି ବାଟେ ଗଲା ବେଳେ ଯାହା ସବୁ ଘଟିଥାଏ ତାହା ନ ଘଟିବାରୁ ସେ ଜାଣି ପାରିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଦିନଟି ହେଉଛି ରବିବାର ତେଣୁ ସେ ବାରବାଟୀ ଆଡ଼େ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇ ଦିନ ଦ୍ୱିପହରରେ ସେଇ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଫେରିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଖି ପଡ଼ିଛି ସେଇ ପାଗଳି ଝିଅଟି ଉପରେ । ସେ ପାଗଳି ଝିଅଟି ଲେଙ୍କାବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଟିକିଏ ହସିଦେବାରୁ ସେ ରାଗି ଯାଇଛନ୍ତି ରାସ୍ତାରେ କେହି ନଥିବା ଦେଖି ତାକୁ ହାଉ ହାଉ କହିବାରୁ ସେ କାନ୍ଦି ଉଠିଛି ଏବଂ ଏହା ଦେଖି ଲେଙ୍କାବାବୁ ଖୁସି ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ସତେ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ଦିହ ଭିତରେ ଅସୀମ କାଳ ଧରି ଅଦ୍ଭୁତ ମଉଜର କୁଣ୍ଡଳିନୀ ସୁପ୍ତ ଥିଲା ଏବଂ ସେଦିନ କୁରୁଳି କୁରୁଳି ସାରା ଦେହକୁ ତଳିପାରୁ ତାକୁ ଯାଏ ଚହଲାଇ ଚରିଯାଉଛି । କିଛି ସମୟପରେ ହଠାତ ପଛକୁ ଟିକେ ଫେରି ଚାହିଁ ଦେଖିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପଛରେ ଅନେକ ଜନତାର ସମାବେଶ ଘଟି ସାରିଛି କେତେ ଚିହ୍ନା ଓ କେତେ ଅଚିହ୍ନା । ସମସ୍ତେ ଲେଙ୍କାବାବୁଙ୍କୁ ପାଗଳ ବୋଲି ଅବିହିତ କରୁଛନ୍ତି । ସେଇ ସମୟରେ ମାଇକେଲ ବାବୁ ଆସି ଘଟଣା ସବୁ ବୁଝିବା ପରେ ଲେଙ୍କାବାବୁଙ୍କୁ କାରରେ ବସାଇ ନେଇଗଲେ । ଲେଙ୍କାବାବୁ ତାଙ୍କ ହାକିମ ମାଇକେଲ ବାବୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବିବୃତ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ହାଉ ହାଉ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ବାହାରୁ ନଥିଲା । ସେଇଦିନ ରାତିରେ ଦୁଇଜଣ ରକ୍ଷୀଙ୍କ ମଝିରେ ହାତବାନ୍ଧି ରାଞ୍ଚି ମାନସିକ ହସପିଟାଲ ଅଭିମୁଖେ ଗଲାବେଳେ ସେ ବହୁତ କନ୍ଦାକଟା ଓ ପାଟିଗୋଳ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ଲେଙ୍କା ଆଉ ଫେରିନାହାନ୍ତି ।

ମଣିଷର ଦୁର୍ବୋଧ ତଥା ଜଟିଳ ଆଚାର ବ୍ୟବହାରକୁ ଲେଖି ଜୀବନର ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଚିତ୍ର ଦେବା ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପର ଏକ ଚମତ୍କାରିତା । ତାଙ୍କର 'ରବିବାସରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ' ଗଳ୍ପରେ ଦାମୋଦର ଲେଙ୍କା ଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି ବିଚିତ୍ରତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ବୟସ ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶରୁ ଅଧିକ ହବ କିନ୍ତୁ ସାହେବଙ୍କ ପୁଅ ଶୁଣୁଥିବା ବିଲାତି ଗୀତରେ ତାଙ୍କ ଯେ ଆଗ୍ରହ ତାହା ପରିଣତି ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ତରୁଣ ଚେତନାକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରେ । କ୍ୟାଣ୍ଟନମେଣ୍ଟ ରାସ୍ତାରେ ଗଲାବେଳେ ଗୋଟିଏ ପାଗଳୀ ବସିଥିବା ଏବଂ ତାକୁ ଚିଡାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସେ ଅତିଶୟ ଘୃଣା କରନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ଠାରେ ବେଶ୍ ହାକିମତାର ପରିଚୟ ଦେଇ ନିଜର କର୍ମ କ୍ଳାନ୍ତିକୁ ମନରୁ ଦୂରେଇ ଦେବାରେ ସକ୍ଷମ ହୁଅନ୍ତି । ଅଥଚ ନିଜେ ଦିନେ ରବିବାରର ନିର୍ଜନ ଦ୍ୱିପହରରେ ସେ ସ୍ୱୟଂ ଯେପରି ପାଗଳୀକୁ ଚିଡାଉଛନ୍ତି ତାହା ଏକାନ୍ତ ବିଚିତ୍ର କଥା ।ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଜନତା ଲେଙ୍କାବାବୁଙ୍କୁ ପାଗଳ କହିଛନ୍ତି ଏବଂ ରାଞ୍ଚି ପାଗଳାଗାରକୁ ନେଇଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଲେଙ୍କାବାବୁ ପାଗଳ ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ସେ ସଫଳ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଜୀବନରେ ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାକୁ ସାମ୍ନା କରିବାବଡ଼ ଜଟିଳ । ଏପରି ଅସହାୟତା ବେଳେ ବେଳେ ଅତି ଭୟଙ୍କର ଭାବରେ ଆସିଥାଏ । ହାଉ-ହାଉ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟତୀତ କାହିଁକି ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ ଆଉକିଛି ବାହାରି ପାରୁନାହିଁ ସେନିଜେ ମଧ୍ୟ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ ଦୁନିଆ ଓ ସମାଜକୁ ସେ ପୂର୍ବପରି ଠିକ ଦେଖୁଛନ୍ତି ନିଜ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସଚେତନ କିନ୍ତୁ କିଛି ନ କହିପାରିବାର ବେଦନା ଅସହାୟତାରେ ସେ କାନ୍ଦି ଉଠିଛନ୍ତି । ଜୀବନରେ କେତେ ପ୍ରକାର ଅସହାୟତାର ଶିକାର ହୁଏ ମଣିଷ । ଏଭଳି ଗଳ୍ପ ମଣିଷ ସମ୍ପର୍କରେ ଭାବିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଆଣିଦିଏ ।

ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହିପରି ଅସହାୟତାର ଶିକାର ହୋଇଥାଏ ସେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରେନା । ଏହି ଗଳ୍ପଟି ମଣିଷ ଜୀବନକୁ ଦେଖିବାର ଏକ ନୂତନ ଦିଗକୁ ଉନ୍ମୋଚନ କରେ ।

ସାତ ପ୍ରବୀଣଙ୍କ ଶେଷ ଚିତ୍କାର : ସେମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଶେଷ ଖବର :

ଏହି ଗଳ୍ପଟି 'ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ କଥା ଓ କାହାଣୀ' ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ସାତଜଣ ପ୍ରବୀଣଙ୍କୁ ନେଇ ଯେଉଁ ଗଳ୍ପଧାରାଟି ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଏହା ଥିଲା ତାର ସଫଳ ପରିସମାପ୍ତି । ଏହି ଧାରାର ପ୍ରତିଟି ଗଳ୍ପରେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ସଫଳ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ପରିଣତ ବୟସରେ ଉପନୀତ ଥିବା ସାତଜଣ ପ୍ରବୀଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ 'ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଶେଷ ଖବର' ଗଳ୍ପରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଚମତ୍କାର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ଗଳ୍ପଟିରେ ଯଦିଓ ସାତଜଣ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ବୃଦ୍ଧବନ୍ଧୁଙ୍କ କଥା କୁହାଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ତାଙ୍କର ବିଚିତ୍ର ମାନସିକ ବିଚାର ଯୁବୋତ୍ତର ବୋଲି ମନେହୁଏ ନାହିଁ ବରଂ ଏକ ବିଚିତ୍ରତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ହିଡ଼ମ୍ବ ବାବା ଜଣେ ହାବୁକରି ବିଦ୍ୟା ବଳରେ ଅନେକ ଅଲୌକିକ ଜିନିଷ ଦୃଶ୍ୟ କରାଇପାରନ୍ତି ତାହା ଜାଣିପରି ଜଣେ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଲାଞ୍ଚ ଦେଇ ହିଡ଼ମ୍ବ ବାବାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ହଡ଼ିମ୍ବ ବାବାଙ୍କୁ ଯାଦୁକାରୀ ଜଳ କଥା କହିଛନ୍ତି ଯାହା ବ୍ୟବହାର କଲେ ଦୁନିଆ ଯାକର ଲୋକେ ଉଲଗ୍ନ ଦେଖାଯିବେ । ଏ ମାନସିକତା

ପଛରେ ବୟସ ସବୁବେଳେ ଅବହେଳିତ ହୁଏ । କାରଣ ମଣିଷର ଦେହରେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଆସିପାରେ କିନ୍ତୁ ଅବଚେତନ ସବୁବେଳେ ନିଜକୁ ସତେଜ ରଖିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରେ । ଏଣୁ ସବୁ ସମୟରେ ଏଭଳି ପ୍ରବୀଣମାନେ ସମାଜରେ ନିଜର ଅବସ୍ଥିତିକୁ ଜାହିର କରୁଥାନ୍ତି ।

ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସେଇ ଜଳକୁ ପାଇବାରେ ସାତଜଣ ପ୍ରବୀଣ ସଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେଇ ବିଭବ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଅଧିକ ସମୟ ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଆଶାୟୀ ହୋଇଉଠିଛନ୍ତି । ହିଡ଼ମ୍ବ ବାବାଙ୍କ ବାରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ମାତ୍ରାଧିକ ଜଳ ଆଖିରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବାରୁ ଉଲଗ୍ନ ମଣିଷ ପରିବର୍ତ୍ତେ, ମାଂସ, ଚର୍ମହୀନ କଙ୍କାଳମାନ ଦେଖି ଜଣେ ମୃତ, ଦୁଇ ଜଣ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଚାରିଜଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ଦୌଡ଼ିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପର ସତ୍ୟତା ଉପରେ ଯଦିଓ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ରହିଛି ତଥାପି ଅବଚେତନର ପରିପ୍ରକାଶ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଠାରୁ ବେଶ୍ ସବଳ ମନେହୁଏ । ଏହି ଗଳ୍ପରେ ବୃଦ୍ଧଗଣଙ୍କ ଯୌନ ବିକୃତି ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚନା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ୟା' ଭିତରେ ମଣିଷର ଆଶାତୀତ ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ଆକାଂକ୍ଷା, ଲୋଭ ଏବଂ ଉପଭୋଗର ଆନନ୍ଦଜନିତ ଯେଉଁ ଦୁର୍ବାର କାମନା ଓ ସେଥିରେ ତା'ର ଅପଦସ୍ଥ ହେବାର ଚିତ୍ର ସଫଳ ଭାବରେ ଉଦ୍ରେକ କରାଯାଇଛି ।

ପରିଣତି ବୟସର ଜୀବନକୁ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବାର ଏବଂ ଦେଖେଇବାର କଳା ମନୋଜ ଦାସଙ୍କର ଏକ ବଡ଼ ଚମତ୍କାରିତା । ତାଙ୍କ ଲେଖନୀରେ ଯେପରି ଭାବରେ ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ତରୁଣ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଉଦ୍ରେକ ରହିଛି ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ପୌଢ଼ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ । ପୌଢ଼ ଚେତନା ଭିତରେ କେତେବେଳେ ଶିଶୁବୋଧକୁ ତ କେତେବେଳେ ତରୁଣ ଚେତନାକୁ ଉଭାସିତ କରି ଯେଉଁ ସମତାକୁ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ତାହା ପାଠକର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଦିଏ । ନିଜର ଗଳ୍ପ ମାଧ୍ୟମରେ ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସ ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଭିଳାଷ ସମ୍ପର୍କରେ ପାଠକକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରି ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଲୋଚ୍ୟ ଗଳ୍ପମାନଙ୍କରେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝିହୁଏ । ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ପରିଣତ ବୟସର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଅସହାୟ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ଏକ ମାର୍ମିକ ଚିତ୍ର ବହନ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର 'ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ', 'ସଉକ', 'କୂଅ', 'ଅତିକ୍ରାନ୍ତ', 'ଅନେକ ସ୍ମିତ ହସ', 'ସାତଜଣ ପ୍ରବୀଣ:ରାତ୍ରି ଓ ପ୍ରଭାତ', 'ତରୁଣ ଗିରିର ତପସ୍ୱୀ ଓ ସାତଜଣ ପ୍ରବୀଣ', 'ବାବା ଚକ୍ରଧାରୀ ବୃତ୍ତାନ୍ତ', 'ଉତ୍ତର ଉପତ୍ୟକାର ବୃତ୍ତାନ୍ତ', 'ଉତ୍ତର ଉପତ୍ୟକାର ବୃଦ୍ଧ ଜଣେ', 'ବିଶ୍ରାମ', 'ଜହ୍ନ ରାତିର ସେତୁ', 'ଦାନ୍ତ', 'ଉତ୍ତର ଉପତ୍ୟକାର କାହାଣୀ', 'ପ୍ରେମ ପତ୍ର', 'ଏକ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ', 'ବରଟିଏ ଲୋଡ଼ା', 'ଜହ୍ନ ଓ ହାୱାର ସନ୍ଧା', 'ଭିନ୍ନ ମଣିଷ', 'ସୁନ୍ଦର ଦାସଙ୍କ ସନ୍ଧାନ', 'ଗୋପନ ସଂଳାପ ବଙ୍କୁଲି ବାଡ଼ି', 'ମେସିନଗନ', 'ଶେଷ ବାର୍ତ୍ତା', 'ଏକ ପୃଷ୍ଠଭଙ୍ଗ', 'ପର୍ଦ୍ଦା' ଆଦି ଗଳ୍ପସମୂହରେ ପରିଣତ ବୟସର ମଣିଷମାନଙ୍କ ମାନସିକ ଚିନ୍ତା ଚେତନା ଖୁବ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟ ଅଧିକାଂଶ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ମାନସିକ ବିକଳ ଭାବ ଅତୀତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତର ଏକ ବିନ୍ଦୁରେ ମିଳିତ । ପରିପକ୍ୱତା ସବୁରିଠାରେ ସତେ ବା ପରାହତ, ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଜଣେ ଜଣେ ଅସହାୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସତ୍ତା ମାତ୍ର ।

ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ମାନବ ଜୀବନର ବହୁତ ଦିଗ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ତାଙ୍କ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ଶିଶୁ, କିଶୋର ଠାରୁ ପରିଣତ ବୟସର ମଣିଷମାନଙ୍କ ଜୀବନ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଅନନ୍ୟ । ଉପରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନାରୁ ଏହା ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ । ଗାଳ୍ପିକ ମଣିଷ ଜୀବନର ଗଭୀରତାକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ଯେଉଁ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ଜୀବନର ବହୁବିଧ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସ ମଣିଷ ଜୀବନର ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମତର ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ । ବାସ୍ତବରେ ଗାଳ୍ପିକ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଗଳ୍ପ ଭିତ୍ତିରେ ଜୀବନ ସଫଳ ଓ ଜୀବନ୍ତ ଭାବରେ ରୂପାୟିତ ।

ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ,
ଲରମ୍ବା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଲରମ୍ବା
ଦୂରଭାଷ : ୯୯୩୮୧୫୭୨୬୪